

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

JURIDISKĀ PERSONA KĀ CIETUŠAIS KRIMINĀLPROCESĀ

BAKALAURA DARBS

Autors: **Dāvids Gurevičs**

Studenta apliecības Nr.: dg16032

Darba vadītājs: profesore Dr. iur. Kristīne Strada-Rozenberga

RĪGA 2019

ANOTĀCIJA

Kriminālprocesā cietušā aizsardzība ir vairāk vērsta uz gadījumiem, kad cietušais ir fiziskā persona. Juridisko personu un tām līdzīgu tiesību subjektu spēja būt cietušajam ir reglamentēta fragmentāri, kas bieži vien atstāj negatīvu ietekmi uz cietušā interesēm kriminālprocesā.

Šī darba mērķis ir apskatīt raksturīgākās problēmas, kas saistītas ar juridisko personu piedalīšanos kriminālprocesā cietušā statusā. Darba uzdevums ir noskaidrot tos jautājumus, kas rodas likuma piemērošanā praksē saistībā ar cietušo – juridisko personu dalību kriminālprocesā, kā arī piedāvāt autora redzējumu uz apskatāmo problēmu risinājumiem.

Pētījuma gaitā tika izdarīts secinājums, ka pastāv likumu un prakses robeži, kas var būtiski samazināt no noziedzīgiem nodarījumiem cietušo juridisko personu aizsardzību kriminālprocesā. Tāpēc tiek izvirzīti vairāki priekšlikumi normatīvu aktu uzlabojumiem, kā arī ierosinājumi jaunas prakses izveidei.

Atslēgvārdi: cietušais, juridiskā persona, kaitējums, pārstāvis, valsts, publiskās personas, kompensācija, procesuālās tiesības un pienākumi.

ABSTRACT

In criminal procedure injured party which is natural person is more protected than a legal person in the same status. The ability of legal persons and similar subjects of law to be an injured party in criminal procedure is regulated fragmentarily; hence, it can negatively impact the interests of injured party in criminal procedure.

The purpose of this Thesis is to examine typical problems in regard of participation of legal persons as injured party in criminal procedure. This Thesis' task is to clarify those issues that appear in practical application of law that related to legal persons which are injured party in criminal procedure, and therefore to propose possible solutions to these issues.

It has been concluded, that there are several regulatory and practical gaps, that could sufficiently diminish the protection of legal persons as injured party in criminal procedure. Therefore, the author proposes several improvements of law and suggestions to creation of new practice.

Keywords: injured party, legal person, harm, representative, state, public authority, compensation, procedural rights and obligations.

SATURS

IEVADS	5
1. JURIDISKĀS PERSONAS ATZĪŠANA PAR CIETUŠO KRIMINĀLPROCESĀ.....	7
1.1. Juridiskās personas jēdziens un nozīme kriminālprocesā.....	7
1.2. Juridiskās personas atzīšanas par cietušo kriminālprocesā priekšnoteikumi un to problemātika	11
2. CIETUŠĀ – JURIDISKĀS PERSONAS PĀRSTĀVĪBA KRIMINĀLPROCESĀ	22
2.1. Juridiskās personas kriminālprocesuālās pārstāvības būtība	22
2.2. Cietušā – juridiskās personas pārstāvības problēmjasutājumi.....	28
3. CIETUŠĀ – JURIDISKĀS PERSONAS TIESĪBU UN PIENĀKUMU REALIZĀCIJA KRIMINĀLPROCESĀ.....	34
3.1. Cietušā – juridiskās personas piedalīšanās pirmstiesas procesā.....	34
3.2. Cietušā – juridiskās personas piedalīšanās iztiesāšanā	43
KOPSAVILKUMS	47
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	48

IEVADS

Latvijas Republikas Satversmes¹ 92. pantā ir nostiprināts, ka nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Tas nozīmē, ka valsts uzdevums ir radīt tādu normatīvo regulējumu, kas ļaus ikvienai personai gūt gandarījumu par tās tiesību aizskārums, tai skaitā, ja pret šo personu tika pastrādāts noziedzīgs nodarījums. Šī norma, lai gan tā radīta primāri cilvēku tiesību un interešu aizsardzībai, ir attiecināma arī uz juridiskajām personām.² Tieši šī iemesla dēļ Latvijas kriminālprocesa regulējumā ir paredzēts cietušā statuss, ko var iegūt ne vien fiziskās, bet arī juridiskās personas.

Juridisko personu īpatnība ir tāda, ka tās nav personas klasiskā, socioloģiskā izpratnē. Juridiskās personas ir ekonomiskās nepieciešamības un tiesību zinātnes radītie veidojumi, kuru pastāvēšanas mērķis ir atvieglot materiālo vērtību apgrozību cilvēku sabiedrībā. Tādēļ ir būtiski aizsargāt šos veidojumus no noziedzīgiem nodarījumiem, un tāpēc ir svarīgi apskatīt tās īpatnības, kas saistītas ar juridisko personu piedalīšanos kriminālprocesā cietušā statusā.

Šī darba mērķis nav apskatīt cietušā kriminālprocesuālo institūtu kā tādu, bet drīzāk iezīmēt tos aspektus, kas raksturīgi noziedzīga nodarījuma cietušās juridiskās personas dalībai kriminālprocesā, un līdz ar to arī piedāvāt autora redzējumu uz dažādiem problēmjautājumiem. Darba uzdevumi ir šādi:

- izpētīt juridiskās personas tiesisko dabu kriminālprocesa kontekstā, kā arī pamatu, uz kāda juridiskā persona var iegūt cietušā statusu;
- noskaidrot jautājumus, kas saistīti ar dažādu specifisku juridisko personu piedalīšanos kriminālprocesā cietušā statusā, kā arī apskatīt juridiskajām personām līdzīgu tiesību subjektu iespējas iegūt cietušā statusu kriminālprocesā;
- noskaidrot cietušā – juridiskās personas kriminālprocesuālās pārstāvības būtību un īpatnības;
- apskatīt aspektus, kas saistīti ar cietušā – juridiskās personas tiesību un pienākumu realizāciju dažādās kriminālprocesa stadijās;
- izvirzīt priekšlikumus esošā normatīvā regulējuma uzlabošanai jautājumos par cietušā – juridiskās personas piedalīšanos kriminālprocesā.

Šī pētījuma teorētiskā aktualitāte balstās apsvērumā, ka kriminālprocesā cietušā aizsardzība tomēr vairāk ir paredzēta gadījumiem, kad cietušais ir fiziskā persona, tāpēc ir

---

¹ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [12.12.2018 red.]

² Briede J., Višķere I., Litvins G., Bitāns A., Danovskis E. Komentārs Satversmes 92. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 127.-129. lpp.

nepieciešams radīt tādu normatīvo regulējumu, kas ļaus arī juridiskajām personām iegūt atlīdzinājumu par noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto kaitējumu, ievērojot tikai juridiskajai personai piemītošās īpašības. Praksē darba autors cer uzsākt diskusiju par dažādām problēmām, kas saistītas ar cietušo – juridisko personu piedalīšanos kriminālprocesā. Attiecīgi darba novitāte saistāma ar faktu, ka darba autors ir centies vienā pētījumā kompleksi izpētīt cietušā – juridiskās personas kriminālprocesuālo stāvokli.

Latvijas normatīvo aktu un to praktiskās pielietošanas analīze ļāva secināt, ka pastāv noteikti robi regulējumā, kas ietekmē cietušā – juridiskās personas intereses kriminālprocesā. Tas ir saistīts, pirmkārt, ar cietušā jēdziena izsmeļošo definējumu; otrkārt, ar nepietiekamu izpratni par juridiskās personas tiesisko statusu; treškārt, ar apstākli, ka likumā nav detalizēti noregulēta īpašu tiesību subjektu ar juridiskās personas statusu (piemēram, valsts un atvasinātu publisku personu) piedalīšanās kriminālprocesā; ceturtkārt, ar nesistēmisku likumu normu un judikatūras izmantošanu praksē, kas noved pie kļūdainiem secinājumiem kriminālprocesa gaitā. Uz šīs bāzes tiek piedāvāti vairāki priekšlikumi likumu uzlabojumiem un praksē radušos problēmu risinājumiem.

Darbā tiek izmantotas šādas metodes:

- analītiskā metode, pētot Latvijas normatīvo regulējumu, tiesu atziņas un praksē radušās problēmas nolūkā gūt kompetenci par cietušā – juridiskās personas statusa būtību;
- salīdzinošā metode, pētot ārvalstu cietušā statusa regulējumu un doktrīnas atziņas nolūkā apskatīt tās idejas, kuras, autoraprāt, praktiski būtu nepieciešams ieviest arī Latvijā.

Ņemot vērā šī pētījuma uzdevumus un objekta specifiku, darba pirmajā nodaļā tiek apskatīts juridiskās personas jēdziens un spēja piedalīties kriminālprocesā, kā arī nepieciešamība pārskatīt cietušā statusa iegūšanas regulējumu. Otrā nodaļa ir veltīta cietušā – juridiskās personas kriminālprocesuālās pārstāvības jautājumiem. Savukārt trešajā nodaļā tiek aplūkoti svarīgākie jautājumi, kas saistīti ar cietušā – juridiskās personas lomu dažādās kriminālprocesa stadijās. Darba kopsavilkumā ir apkopoti būtiskākie secinājumi, kas satur pētījuma gaitā konstatētās problēmas un priekšlikumus to risinājumiem.

1. JURIDISKĀS PERSONAS ATZĪŠANA PAR CIETUŠO KRIMINĀLPROCESĀ

1.1. Juridiskās personas jēdziens un nozīme kriminālprocesā

Kriminālprocesa likuma³ (turpmāk arī – KPL) 95. panta pirmā daļa noteic, ka cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums. Šī norma uzsver, ka juridisko personu intereses tiek aizsargātas no noziedzīgiem nodarījumiem tikpat lielā mērā kā fizisko personu jeb cilvēku intereses, taču tā nedefinē, kas ir juridiskā persona, kā arī nesatur atsauces uz citiem normatīvajiem aktiem. Lai gan KPL 2. panta pirmajā daļā ir nostiprināts, ka kriminālprocesu regulē Latvijas Republikas Satversme (turpmāk – Satversme), starptautiskās tiesību normas un Kriminālprocesa likums, juridiskās personas jēdziena noskaidrošanai ir jāpievēršas citiem normatīvajiem aktiem un tiesību nozarēm.

Juridiskās personas jēdziens primāri ir saistīts ar civiltiesībām, tomēr likumdevējam ir rīcības brīvība noteikt, kādus subjektus atzīst par juridiskajām personām.⁴ Tiesību zinātnē nav izstrādāta vienota un visām tiesību nozarēm universāli piemērojama juridiskās persona definīcija. Latvijas tiesību sistēmā vienīgā tiesību norma, kas uzskaita juridiskās personas, bet nedefinē to jēdzienu un pazīmes, ir Civillikuma⁵ (turpmāk arī – CL) 1407. pants, kurš noteic, ka par juridiskām personām atzīstamas valsts, pašvaldības, personu apvienības, iestādes, nodibinājumi un lietu kopības, kurām piešķirta juridiska personība. Jāteic, ka šo uzskaitījumu nevar uzskatīt par precīzu tā iemesla dēļ, ka tas neatbilst mūsdienu Latvijas tiesiskajai situācijai.⁶ Secināms, šī norma nevar būt par atskaites punktu jautājumā par cietušo kriminālprocesā.

Prof. K. Torgāns raksta, ka *“juridiskas personas institūts kalpo tam, lai civiltiesiskā apgrozībā blakus fiziskām personām varētu piedalīties arī tādi komplicēti sociāli veidojumi kā valsts (kopumā), pašvaldība, statūsabiedrības, uzņēmumi, kuriem ir sava nošķirta manta, par ko var tikt noslēgti darījumi un kas var būt par saistību izpildījuma un mantiskās atbildības*

³ Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [12.12.2018. red.]

⁴ Mantrovs V. Juridiskās personas kā atbildības subjekta izpratne. Grām.: Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 17. lpp.

⁵ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. [12.12.2018. red.]

⁶ Mantrovs V. 2018, 23. lpp.

objektu.”⁷ No šīs atziņas izriet, ka juridiskās personas tiek veidotas kā tiesību subjekti, kuru primārais mērķis ir veikt tiesiskas darbības un tādējādi realizēt savu tiesībsubjektību.

Tiesisko attiecību subjektu raksturo divi aspekti – tiesībspēja, proti, spēja būt tiesību un pienākumu nesējam, un rīcībspēja jeb spēja realizēt savas tiesības un uzņemties atbildību. Tiesībspēja piemīt katram cilvēkam no piedzimšanas brīža līdz bioloģiskās nāves iestāšanās brīdim, savukārt rīcībspēja atsevišķām personu grupām ir ierobežota, kas pamatā ir saistīts ar pilngadību un spēju saprast un vadīt savu rīcību un tās sekas. Abi nosauktie elementi kopā veido tiesisko attiecību dalībnieka tiesībsubjektību.⁸

Tiesību teorijā nav vienota viedokļa, vai juridisko personu vispār ir iespējams atzīt par pilnvērtīgu, fiziskām personām pielīdzināmu tiesību subjektu. Tomēr šī pētījumā ietvaros jāvadās pēc vispāratzītās teorijas, ka juridiskā persona ir cilvēku radīts mākslīgs veidojums, ko lietderības un ērtības labad atzīst par tiesību subjektu.⁹

Atgriežoties pie juridiskās personas jēdziena, jāatzīst, ka prof. K. Baloža piedāvātā definīcija atzīstama par visprecīzāko: “Juridiskā persona ir noteiktu mērķu īstenošanai nodibināta un likumā par tiesību subjektu atzīta organizācija vai mantisko vērtību kopums, kas par savām saistībām atbild tikai ar savu, no dibinātāju un dalībnieku mantas nošķirtu mantu”¹⁰. Tātad pēc šīs definīcijas juridisko personu kā tiesību subjektu raksturo šādas pazīmes: 1) pastāv mantisko vērtību kopums; 2) šis mantisko vērtību kopums likumā noteiktajā kārtībā ir atzīts par tiesību subjektu; 3) par savām saistībām tas atbild ar savu mantu, kas ir nošķirta no dibinātāju un dalībnieku mantas. Darba autors uzskata par nepieciešamu nedaudz sīkāk apskatīt katru no šīm pazīmēm kriminālprocesa kontekstā.

Pirmajā pazīmē, autoraprāt, izpaužas ikvienas juridiskās personas darbības ekonomiskais pamats, proti, darbība ar mantiskām vērtībām, ar ko jāsaprot visi naudas izteiksmē novērtējamie labumi. Juridiskās personas, izņemot valsti, parasti tiek dibinātas ekonomiskos vai organizatoriskos nolūkos. Ņemot vērā, ka KPL 95. panta pirmā daļa cietušā procesuālā statusa iegūšanu saista ar kaitējuma nodarīšanu, secināms, ka tādējādi tiek aizsargātas sabiedrības ekonomiskās intereses.

Runājot par otro pazīmi – juridiskās personas atzīšanu no valsts puses – uzreiz jānorāda, ka tā neattiecas uz valsti, resp., Latvijas Republiku, un mantojumu CL 383. panta izpratnē.¹¹ Latvijā juridiskās personas iegūst savu tiesībsubjektību ar dibināšanas aktu jeb valsts rīcību, ar

---

⁷ Torgāns K. Komentārs Civillikuma 1407. pantam. Grām.: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400. p.). Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 1998, 21.-22. lpp.

⁸ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 73.-87. lpp.

⁹ Ibid, 89. lpp.

¹⁰ Ibid, 87. lpp.

¹¹ Ibid, 91. lpp.

kuru tā atzīst mantisko vērtību kopumu par tiesību subjektu, kas izpaužas vai nu administratīvā akta izdošanā, vai likuma pieņemšanā.¹² Attiecībā uz privāto tiesību juridiskajām personām dibināšanas akts notiek kā konkrētā mantisko vērtību kopuma ierakstīšana attiecīgajā reģistrā. Juridiskās personas rīcībspēju realizē tās orgāni, ievērojot normatīvos aktus, kuri nosaka juridiskās personas darbības principus (piemēram, statūti vai satversme). Secināms, ka līdz ar juridiskās personas atzīšanu par tiesību subjektu tā spēj pilnībā realizēt savas tiesības un pienākumus, tai skaitā arī gadījumā, kad pret to tika pastrādāts noziedzīgs nodarījums.

Attiecībā uz trešo pazīmi – juridiskās personas mantas nošķirtību no dalībnieku un dibinātāju mantas – prof. K. Torgāns raksta, ka tā ir obligāta juridiskās personas pazīme, jo tā norāda uz juridiskās personas spēju pašai realizēt atbildību par uzņemtajām saistībām.¹³ Kriminālprocesa ietvaros, atzīstot juridisko personu par cietušo no noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret mantiskajām interesēm, ir strikti jānošķir tās mantiskās vērtības, kas uz īpašuma vai citu tiesību pamata pieder juridiskajai personai, no tām mantiskajām vērtībām, kas pieder fiziskajai personai. Lai gan praksē parasti problēmas ar šo jautājumu nerodas, diemžēl, kā būs norādīts tālāk, bieži vien par cietušo atzīst nevis valsti, kad faktiski tai ir nodarīts kaitējums, bet gan iestādi, kas realizē valsts varu kādā jomā.

Nākamais jautājums, kas secīgi ir jāaplūko, ir juridisko personu veidi. Pievēršoties tam, vispirms būtu jāpakavējas pie juridisko personu dalījuma privāto un publisko tiesību juridiskajās personās. Kā raksta prof. K. Balodis, šis iedalījums ir saistīts ar juridiskās personas dibināšanas mērķi, proti, izšķirošais ir tas, vai juridiskā persona īsteno valsts varas funkcijas vai nē.¹⁴ Kopumā piekrītot šim viedoklim, darba autors uzskata par nepieciešamu piebilst, ka dažas privāto tiesību juridiskās personas ir valsts dibinātas nolūkā efektīvi realizēt noteiktās valsts funkcijas vai pārvaldīt valsts resursus. Tā, piemēram, Ceļu satiksmes drošības direkcija atbilstoši tās statūtiem¹⁵ ir privātpersona (valstij piederošā akciju sabiedrība), kas realizē valsts funkcijas transportlīdzekļu drošības uzraudzības jomā.

Juridisko personu veidi turpmāk ir norādīti, lietojot Civillikuma terminoloģiju.

Valsts. Pie publisko tiesību juridiskajām personām pieder valsts un valsts nodibinātie subjekti ar juridiskās personas statusu. Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma¹⁶ (turpmāk – VPIL) 1. panta 1. punktam Latvijas Republika ir publiska persona jeb sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona. Latvijas Republika veido tiešo pārvaldi, kurā ietilpst Latvijas Republikas

---

¹² Mantrovs V. 2018, 22. lpp.

¹³ Torgāns K. 1998, 22. lpp.

¹⁴ Balodis K. 2007, 90. lpp.

¹⁵ Valsts akciju sabiedrības "Ceļu satiksmes drošības direkcija" statūti. Pieejams: <https://www.csdd.lv/par-mums/statuti> [aplūkots 15.12.2018.]

¹⁶ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002. [15.12.2018. red.]

dibinātās iestādes un to amatpersonas. VPIL 13. pants noteic, ka tiešo pārvaldi veido un kontrolē Ministru kabinets. Tāpēc iestādes, kuras ir padotas Ministru kabinetam un tādējādi arī Latvijas Republikai, nav juridiskās personas CL 1407. panta izpratnē, un tās rīkojas Latvijas Republikas vārdā atbilstoši VPIL 5. panta pirmajai daļai. Gadījumā, ja ar noziedzīgu nodarījumu kaitējums ir nodarīts tādām objektam, kuru uzrauga kāda tiešās pārvaldes iestāde (piemēram, noziegums nodokļu jomā), tad par cietušo ir jāatzīst valsts. Tiesa gan KPL šo jautājumu nerisina, tāpēc tas bieži vien kļūdaini noved pie tā, ka par cietušo no noziedzīgiem nodarījumiem atzīst tiešās pārvaldes iestādes.

Pašvaldības. VPIL 1. panta 2. punkts noteic, ka pašvaldības vai citas uz likuma pamata izveidotas publiskas personas ir no Latvijas Republikas atvasinātās publiskas personas, kurām ir sava autonomā kompetence. Atbilstoši Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma¹⁷ 4. pantam Latvijas Republikas teritorija ir iedalīta apriņķos, republikas pilsētās un novados. Faktiski Latvijā ir izveidota viena līmeņa pašvaldību sistēma, kurā ietilpst novadi un republikas pilsētas.

VPIL 1. panta 6. punkts noteic, ka atvasinātās publiskas personas veido pastarpināto pārvaldi, kurā ietilpst šo publisko personu iestādes un amatpersonas. Atbilstoši VPIL 5. panta otrajai daļai pastarpinātās pārvaldes iestādes darbojas attiecīgās atvasinātās publiskas personas vārdā, līdz ar to tām nav juridiskas personības. Pašvaldību juridiskās personas statusu noteic likuma “Par pašvaldībām”¹⁸ 4. pants: “*Realizējot vietējo pārvaldi, pašvaldības likumā noteiktajos ietvaros ir publisko tiesību subjekts, bet privāttiesību jomā pašvaldībām ir juridiskās personas tiesības.*” Savukārt šī likuma 14. pants nosaka pašvaldību funkcijas, starp kurām ir īpašuma iegūšana un atsavināšana.

Personu apvienības. Personu apvienības ir privāto tiesību juridiskās personas, kuras tiek dibinātas ar ierakstīšanu attiecīgajā reģistrā. Personu apvienību izveidošanas pamats ir personu brīvprātīga apvienošanās nolūkā veikt kādu darbību un mantas nošķiršana šīs apvienības civiltiesiskajai darbībai.¹⁹ Pie personu apvienībām pieder kapitālsabiedrības (akciju sabiedrības un sabiedrības ar ierobežotu atbildību), kooperatīvās sabiedrības, biedrības (tai skaitā arodbiedrības), politiskās partijas un to apvienības, reliģiskās organizācijas,²⁰ kā arī kolektīvā pārvaldījuma organizācijas. Jāpiebilst, ka pie personu apvienībām pieder arī valsts un atvasināto publisko personu dibinātās kapitālsabiedrības.

---

¹⁷ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums: LV likums. Pieņemts 18.12.2008. [21.12.2018. red.]

¹⁸ Par pašvaldībām: LV likums. Pieņemts 19.05.1994. [21.12.2018. red.]

¹⁹ Torgāns K. 1998, 22. lpp.

²⁰ Balodis K. 2007, 100.-102. lpp.

Iestādes. Iestāžu izpratne CL atšķiras no iestāžu izpratnes VPIL. Kā jau tika norādīts iepriekš, iestādes saskaņā ar Latvijā pastāvošo valsts pārvaldes iekārtas koncepciju rīkojas publiskas personas, t.i., Latvijas Republikas vai no tās atvasināto publisko personu, vārdā, līdz ar to tās nav atsevišķi tiesību subjekti ar juridiskās personas statusu. Tomēr tiesību zinātnē jau ir nodibināts, ka ar iestādēm CL ir jāsaprot publisko tiesību subjekti, kuriem ir sava manta un autonomā kompetence²¹, respektīvi, atvasinātas publiskas personas VPIL izpratnē. Attiecīgi atvasinātas publiskas personas var iegūt cietušā statusu kriminālprocesā.

Nodibinājumi. Biedrību un nodibinājumu likuma²² 2. panta otrā daļa noteic, ka nodibinājums jeb fonds ir mantas kopums, kurš nodalīts dibinātāja noteiktā mērķa sasniegšanai, kam nav peļņas gūšanas raksturs. Atbilstoši minētā likuma 3. pantam nodibinājums tiek izveidots un iegūst juridiskās personas statusu līdz ar tā ierakstīšanu biedrību un nodibinājumu reģistrā.

Lietu kopības ar juridisku personību. Lietu kopība ar juridiskās personas statusu ir mantojuma masa CL 383. panta izpratnē. Respektīvi, no brīža, kad mantojums ir atklāts, līdz brīdim, kad tas ir pieņemts un sadalīts, mantojuma masa ir atzīstama par atsevišķu tiesību subjektu ar juridiskās personas statusu, kas var celt prasību un realizēt atbildību par uzņemtajām saistībām.²³ Mantojuma masa iegūst juridiskās personas statusu neatkarīgi no tā, vai valsts ir veikusi atzīšanas aktu, proti, līdz ar personas nāvi mantojums tiek atklāts un iegūst juridiskās personas statusu.

Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, var secināt, ka juridiskās personas ir likuma noteiktajā kārtībā par tiesību subjektiem atzīstami veidojumi, kuri spēj stāties tiesiskajās attiecībās un realizēt savas tiesības un pienākumus. Jāatzīst, ka, tiklīdz veidojums iegūst juridiskās personas statusu, tas iegūst arī kriminālprocesuālo tiesībsubjektību, ko var definēt kā personas spēju būt kriminālprocesa dalībniekam, proti, realizēt savas procesuālās tiesības un pildīt procesuālos pienākumus.

1.2. Juridiskās personas atzīšanas par cietušo kriminālprocesā priekšnoteikumi un to problemātika

Kā iepriekš jau bijis pateikts, Satversmes 92. pants paredz, ka nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Šī norma, kā atzinusi Satversmes tiesa, ir vispārēja garantija, ka tiesību aizskārums gadījumā personai ir iespēja

---

²¹ Torgāns K. 1998, 23. lpp.

²² Biedrību un nodibinājumu likums: LV likums. Pieņemts 30.10.2003. [25.12.2018. red.]

²³ Balodis K. 2007, 105.-106. lpp.

saņemt atlīdzinājumu, līdz ar to tā paredz likumdevēja pienākumu izstrādāt tādu tiesisku regulējumu, kas personai ļauj panākt savu aizskarto tiesību aizsardzību un atjaunošanu.²⁴ Attiecīgi KPL 22. pantā likumdevējs ir nostiprinājis tiesības uz kompensāciju kā vienu ko kriminālprocesa principiem, kas noteic, ka personai, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, ņemot vērā tās morālo aizskārums, fiziskās ciešanas un mantisko zaudējumu, tiek garantētas procesuālās iespējas morālās un materiālās kompensācijas pieprasīšanai un saņemšanai. Šīs tiesības tiek garantētas ar cietušā kā kriminālprocesa dalībnieka statusa iegūšanu, ko noteic KPL 95. panta pirmā daļa: *“Cietušais kriminālprocesā var būt fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums.”*

Var secināt, ka cietušā dalības kriminālprocesā mērķis ir iegūt kompensāciju par kaitējumu, kas radies noziedzīga nodarījuma rezultātā, un tādējādi panākt taisnīgumu. Tas arī saskan ar apsūdzību kā kriminālprocesa principu, ko noteic KPL 7. panta pirmā daļa un saskaņā ar kuru kriminālprocesu veic neatkarīgi no tās personas gribas, kurai nodarīts kaitējums. Tomēr cietušā loma kriminālprocesa neaprobežojas tikai ar kaitējuma kompensācijas saņemšanu. Atbilstoši KPL 7. panta otrajai daļai kriminālprocesu par atsevišķiem noziedzīgiem nodarījumiem drīkst uzsākt tikai tad, kad ir saņemts personas, kurai nodarīts kaitējums, pieteikums. Lai gan jēdzieni “persona, kurai nodarīts kaitējums” un “cietušais” var nesakrist, ja faktiski cietusī persona atsakās tikt atzītai par cietušo, šīs personas loma var izrādīties būtiska, izlemjot jautājumu par kriminālprocesa ierosināšanu, slēdzot izlīgumu ar personu, kura radījusi kaitējumu, kā arī turpmāk sniedzot liecības par kriminālprocesā pierādāmiem apstākļiem.²⁵

KPL 96. panta trešajā daļā ir nostiprināts princips, ka cietušā statusa iegūšana kriminālprocesā ir brīvprātīga, izņemot gadījumu, kad persona sakarā ar fiziskiem vai psihiskiem trūkumiem pati nespēj izteikt savu gribu. Šis noteikums neapšaubāmi attiecas tikai uz fiziskajām personām, tomēr, kā turpmāk darbā tiks norādīts, mēdz būt gadījumi, kad arī juridiskās personas jāatzīst par cietušajiem, neatkarīgi no šo juridisko personu gribas. Šādi gadījumi likumā nav noregulēti, tomēr tos ir iespējams atrisināt praksē, neveicot attiecīgus likuma grozījumus.

KPL 95. panta pirmajā daļā ir nostiprināts, ka cietušais var būt tikai fiziskā vai juridiskā persona. Tādējādi likumdevējs ir ierobežojis to tiesību subjektu loku, kuriem ir tiesības piedalīties kriminālprocesā un iegūt kompensāciju. Likums paredz virkni tiesību subjektu,

---

²⁴ Satversmes tiesas 06.06.2012. spriedums lietā Nr. 2011-21-01, 6.–7. p. Latvijas Vēstnesis, 2012, Nr. 89.

²⁵ Sīkāk sk.: Strada-Rozenberga K. Cietušais un tā tiesības kriminālprocesā. Grām.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 357.-366. lpp.

kuriem nav juridiskās personības, bet kuriem faktiski ir iespējams nodarīt kaitējumu ar noziedzīgu nodarījumu.

Saskaņā ar Komerclikuma²⁶ 77. panta pirmo daļu un 118. pantu pilnsabiedrība un komandītsabiedrība ir personālsabiedrība, kuras mērķis ir komercdarbības veikšana, izmantojot kopīgu firmu, un kurā uz sabiedrības līguma pamata apvienojušās divas vai vairākas personas (biedri). Šīs divas personālsabiedrības ir tiesību subjekti, kuriem likums nepiešķir juridisko personību; tas pats attiecas arī uz personālsabiedrību, ko regulē CL sešpadsmitā nodaļa.²⁷ Personālsabiedrības nevar būt juridiskās personas tā iemesla dēļ, ka to atbildība nav norobežota no biedru atbildības²⁸, tomēr Komerclikuma 90. panta pirmā daļa noteic, ka sabiedrība var iegūt tiesības un uzņemties saistības, iegūt īpašuma un citas lietu tiesības, būt prasītāja un atbildētāja tiesā.

Praksē ir atzīts, ka zvērinātu advokātu biroji ir juridiskām personām pielīdzināmi subjekti²⁹, tomēr juridiskā personība tiem nepiemīt.³⁰ Taču faktiski zvērinātu advokātu biroji var uzņemties saistības un iegūt tiesības. Tas nozīmē, ka minētajiem subjektiem ir iespējams nodarīt kaitējumu; šī iemesla dēļ, autoraprāt, ir nepieciešams paredzēt regulējumu, kas ļaus arī šiem subjektiem realizēt cietušā tiesības.

Tomēr darba autors ir pārliecinājies, ka mēdz būt gadījumi, kad kriminālprocesa ietvaros par cietušajiem tiek atzīti arī subjekti, kuri nav juridiskās personas. Darba autors ir saskāries ar gadījumu, kad par cietušo vairākos kriminālprocesos tika atzīta ārvalsts komersanta filiāle, kas atbilstoši Komerclikuma 22. pantam ir Latvijā reģistrējama ārvalsts uzņēmuma organizatoriski patstāvīga daļa. Lai gan konkrētajā gadījumā procesa virzītāju rīcība nav bijusi atbilstoša KPL 95. pantā noteiktajam, praktiski KPL normas ļauj arī citiem subjektiem realizēt cietušā tiesības.

Sarežģītāka situācija konstatējama gadījumos, kad noziedzīgs nodarījums ticis pastrādāts pret publisko tiesību subjektu interesēm, t.i., pret valsti un valsts izveidotajām institūcijām. Lai gan KPL nesatur atsevišķu regulējumu par cietušā statusa piešķiršanu valstij un citām publiskām personām, kā arī par to pārstāvību kriminālprocesā, KPL tomēr ir iestrādāta valsts kā cietušā aizsardzība. Saskaņā ar KPL 456. panta trešo daļu prokurors var pieteikt un uzturēt pieteikumu par kompensācijas piedziņu valsts vai pašvaldības interesēs. Domājams, šis pants norāda uz likumdevēja pozīciju, ka, lai valsts un pašvaldības varētu iegūt kompensāciju par

---

²⁶ Komerclikums: LV likums. Pieņemts 13.04.2000. [01.04.2019. red.]

²⁷ Balodis K. 2007, 107.-108. lpp.

²⁸ Ibid.

²⁹ Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 16.09.2014. lēmuma Nr. 12 "Par zvērinātu advokātu biroju statusu" 1.8. punktu. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/lv/dokumenti-par-advokaturas-jautajumiem/lapa/2> [aplūkots 19.04.2019.]

³⁰ Augstākās tiesas 21.02.2013. sprieduma lietā Nr. SKA-82/2013 motīvu daļu. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/123725.pdf> [aplūkots 19.04.2019.]

kaitējumu no noziedzīga nodarījuma, valsts vai pašvaldības piedalīšanās kriminālprocesā cietušā statusā nav obligāts priekšnoteikums. To apstiprina arī Senāta judikatūra, saskaņā ar kuru cietušā statuss kriminālprocesā nav obligāts priekšnoteikums, lai prokurors varētu pieteikt un uzturēt prasību par kompensāciju valsts labā.³¹

Autoraprāt, šāda pieeja ir atbalstāma. Tomēr no loģikas viedokļa nav izskaidrojams, kāpēc KPL 456. panta trešajā daļā prokuroram ir piešķirtas tiesības rīkoties tikai valsts un pašvaldības labā, atstājot malā citas atvasinātas publiskas personas. Kā iepriekš jau bija pateikts, pašvaldības juridiski ir atvasinātas publiskas personas, kurām šāds statuss ir piešķirts ar likumu. Līdz ar to secināms, ka pastāvošais regulējums paredz, ka nav nepieciešams par cietušo kriminālprocesā atzīt valsti, resp., Latvijas Republiku, kā arī pašvaldības. Tomēr turpmāk darbā tiks aprakstīts, ka citām publisko tiesību juridiskajām personām nav tiesību atteikties no cietušā statusa kriminālprocesā, proti, tām ir jādara viss iespējamais, lai iegūtu kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā.

Praksē bieži vien sastopamas situācijas, kad cietušā statusu kriminālprocesā iegūst institūcijas, kuras nav juridiskās personas atbilstoši Latvijas valsts pārvaldes iekārtas koncepcijai. Tā, piemēram, saskaņā ar Kurzemes rajona tiesas 2018. gada 20. februāra spriedumu³² persona A. un B tika atzītas par vainīgām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kurš paredzēts Krimināllikums³³ (turpmāk – KL) 109. panta trešajā daļā. Ar šo noziedzīgo nodarījumu tika radīts kaitējums valstij un VAS “Latvijas valsts meži” 5485,35 EUR apmērā. No sprieduma izriet, ka kriminālprocesa gaitā par cietušajiem tika atzīta Valsts meža dienesta Dienvidkurzemes virsmežniecība un valsts akciju sabiedrība “Latvijas valsts meži”. Valsts meža dienesta likuma³⁴ 1. panta pirmā daļa noteic, ka Valsts meža dienests ir zemkopības ministra padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, savukārt atbilstoši Ministru kabineta 2013. gada 30. jūlija noteikumu Nr. 449. “Valsts meža dienesta nolikums”³⁵ 6. punktam Dienvidkurzemes virsmežniecība ir tās struktūrvienība. Secināms, ka Dienvidkurzemes virsmežniecība, kā arī Valsts meža dienests, nav tiesību subjekti, līdz ar to konkrētajā situācijā par cietušo bija jāatzīst Latvijas Republika.

---

³¹ Augstākās tiesas 27.08.2007. spriedums lietā SKK-377/2007. Pieejams:

<http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2007> [aplūkots 10.02.2019.]

³² Kurzemes rajona tiesas 20.02.2018. spriedums lietā Nr. K69-0073-18/26. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 15.02.2019.]

³³ Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [10.12.2018. red.]

³⁴ Valsts meža dienesta likums: LV likums. Pieņemts 25.11.1999. [15.02.2019. red.]

³⁵ Valsts meža dienesta nolikums: MK noteikumi. Pieņemti 20.07.2013. [15.02.2019. red.]

Līdzīga problēma konstatējama arī Daugavpils tiesas 2019. gada 1. februāra spriedumā³⁶, ar kuru persona A. tika atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kurš paredzēts KL 221.¹ panta pirmajā daļā un 221.² panta trešajā daļā. Ar šo noziedzīgo nodarījumu valstij tika nodarīts kaitējums 682,21 EUR apmērā. Sprieduma 7. punktā pateikts, ka “[...] *pirmstiesas izmeklēšanas laikā cietušais Valsts ieņēmumu dienests, kas šajā lietā pārstāv valsti, pieteica kaitējuma kompensāciju [...].*”

Lai gan aprakstītie gadījumi atspoguļo procesa virzītāju neizpratni par valsts pārvaldes iekārtas koncepciju, autoraprāt, tas vēlreiz norāda uz nepieciešamību atteikties no cietušā statusa iegūšanas saistīšanu ar subjekta tiesisko personību. Arī ārvalstu praksē atzīts, ka cietušais kriminālprocesā var būt ne tikai fiziskā persona, bet arī valsts institūcija, kurai nav juridiskās personības, kā arī organizācijas, kurām saskaņā ar likumu ir tiesībsubjektība.³⁷ Ņemot to vērā, secināms, ka juridiski korekti ir ikvienā situācijā nošķirt subjektus, kuriem ir radīts kaitējums; tomēr, ņemot vērā pašlaik Latvijā spēkā esošo regulējumu, par cietušajiem kriminālprocesā nedrīkst atzīt tādus veidojumus, kuriem nav juridiskās personības.

Paturot prātā šo secinājumu, ir nepieciešams apskatīt situāciju, kad ar noziedzīgu nodarījumu kaitējums radīts valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrībai. To ilustrē šāds piemērs:

2017. gada 30. janvārī ar Daugavpils tiesas spriedumu persona D. tika atzīta par nevainīgu un attaisnota. Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Latgales apgabaltiesa konstatēja³⁸, ka persona D., būdama pašvaldības akciju sabiedrības valdes loceklis, 2010., 2011. un 2013. gadā pretlikumīgi piešķīra pabalstus un prēmijas šīs akciju sabiedrības darbiniekiem, radot kaitējumu vairāku desmitu tūkstošu eiro apmērā. Apelācijas tiesvedība tika ierosināta uz prokurora apelācijas protesta pamata, kurā cita starpā prokurors norādīja, ka pirmās instances tiesa kļūdaini nebija atzinusi pašvaldību par cietušo, jo, prokurora ieskatā, pašvaldības akciju sabiedrības budžets vienlaikus ir arī pašvaldības budžets. Konkrētajā gadījumā pašvaldība ir bijusi šīs akciju sabiedrības visu akciju turētāja, līdz ar to kapitālsabiedrības ieņēmumi faktiski veidoja arī pašvaldības ieņēmumus. Latgales apgabaltiesa, piekrītot prokurora iebildumiem, norādīja, ka likuma “Par pašvaldību budžetiem”³⁹ 20.pantā noteikts, ka republikas pilsētu un novadu budžetu ieņēmumus veido atskaitījumi no kapitālsabiedrību peļņas. Līdz ar to kapitālsabiedrības rīcībā esošie naudas līdzekļi ir arī pašvaldības budžeta līdzekļi. To nelikumīgās izlietošanas gadījumā kaitējums tiek nodarīts ne tikai kapitālsabiedrībai, bet arī

³⁶ Daugavpils tiesas 01.02.2019. spriedums lietā Nr. 11320032918. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 15.02.2019.]

³⁷ [b.a.] Criminal law. Aggrieved party in the criminal procedure. Pieejams: <http://karne.pl/en/aggrieved-party.html>. [aplūkots 08.05.2019.]

³⁸ Latgales apgabaltiesas 18.01.2018. spriedums lietā KA03-0004-18. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 10.02.2019.]

³⁹ Par pašvaldību budžetiem: LV likums. Pieņemts 29.03.1995. [15.02.2019. red.]

pašvaldības budžetam. Turklāt saskaņā ar „Likumu par budžetu un finanšu vadību”⁴⁰ pašvaldības akciju sabiedrības naudas līdzekļi ietilpst arī valsts konsolidētajā kopbudžetā.

Analizējot šo piemēru, jāteic, ka nav izslēgts, ka ar vienu un to pašu noziedzīgu nodarījumu iespējams radīt kaitējumu vairākām personām. VPIL 88. panta pirmā daļa noteic, ka publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību, ja īstenojas likumā noteiktie kritēriji. Tomēr tiesas veiktais situācijas juridiskais novērtējums, autoraprāt, nav korekts. Likuma “Par pašvaldību budžetiem” 20. pants noteic, ka pašvaldību budžeta ieņēmumus veido kapitālsabiedrības peļņa, taču gan faktiski, gan juridiski kapitālsabiedrības budžets ir nošķirts no pašvaldības budžeta. Ņemot vērā, ka konkrētajā situācijā nelikumīgas darbības tika veiktas ar pašvaldības kapitālsabiedrības budžetā esošiem līdzekļiem, secināms, ka par cietušo bija jāatzīst minētā kapitālsabiedrība, lai gan šis noziedzīgais nodarījums ietekmēja arī pašvaldības budžetu. Tomēr darba autors pieļauj, ka šajā jomā būs nepieciešami arī plašāki pētījumi.

Nākamais jautājums, kas secīgi jāaplūko, ir cietušā statusa sasaistīšana ar noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto kaitējumu. KPL 95. panta pirmā daļa izvirza prasību, ka cietušais var būt persona, kurai nodarīts kaitējums, proti, morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums. Vispirms ir jāteic, ka šis kaitējuma izpausmju uzskaitījums liek kļūdaini domāt, ka morāls aizskārums, fiziskas ciešanas vai mantisks zaudējums ir vienīgie veidi, kādos var izpausties ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums. Autoraprāt, KPL normu savstarpējā pretruna saskatāma apstākļi, ka KPL 22. pantā ir nostiprināts princips, ka personai tiek garantētas tiesības pieprasīt un saņemt kompensāciju par radīto kaitējumu, ņemot vērā tās morālo aizskārumu, fiziskās ciešanas un mantisko zaudējumu. Vārdu konstrukcija “ņemot vērā” ļauj secināt, ka likumdevējs iecerējis, ka kaitējums varētu izpausties dažādos veidos, kas var arī nebūt ietilpināmi KPL 95. panta pirmajā daļā uzskaitītajos.

Pēc autora domām, KPL 95. panta pirmā daļa nepamatoti attiecina visus trīs kaitējuma veidus gan uz fizisko, gan uz juridisko personu. Ir skaidrs, ka fiziskas ciešanas ir iespējams nodarīt tikai dzīvai būtnei. Savukārt morāls aizskārums KPL izpratnē nav tas pats kas morāls aizskārums CL 1635. panta otrās daļas izpratnē. Minētā norma paredz, ka ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas neatļautas darbība rezultātā, taču KPL izdala fiziskas ciešanas kā atsevišķu kaitējuma veidu. Tāpat piesardzīgi jāvērtē arī pati šī uzskaitījuma esamība, paturot prātā šajā darbā jau pieminēto Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2011-21-01.

---

⁴⁰ Likums par budžetu un finanšu vadību: LV likums. Pieņemts 24.03.1994. [15.02.2019. red.]

Jāteic, Latvijas normatīvajos aktos netiek ievērota konsekvence terminu lietošanā, par ko arī ticis rakstīts juridiskajā literatūrā.⁴¹ Jāpievērš uzmanība, ka daži likumi paredz nemantiska kaitējuma definīciju, kas, autoraprāt, ir saturiski pareizāka. Piemēram, Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma⁴² 8. pantā ir pateikts, ka nemantisks kaitējums var izpausties kā: 1) 1) fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas; 2) juridiskās personas darījumu reputācijas, komercnoslēpuma, autortiesību vai citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

KPL nesatur norādi par kaitējuma juridiskās personas darījumu reputācijai un citām nemantiskām vērtībām, tomēr KPL 352. panta otrajā daļā ir paredzēts, ka, ja kaitējums radīts juridiskajai personai, kompensācijas apmēru ietekmē arī komercdarbībai radītās grūtības. Lai gan darījumu reputācija un komercdarbībai radītās grūtības ir vērtējuma jēdzieni, kas *prima facie* nesakrīt, tie var saturiski pārklāties, tomēr šī pētījuma ietvaros nav vērts tos apskatīt sīkāk.

Kaitējums darījuma reputācijai un komercdarbībai neietveras CL 1635. panta otrajā daļā paredzētajā garīgu ciešanu jēdzienā, ar ko saprot cilvēka psihei raksturīgus pārdzīvojumus, piemēram, bažas, raizes, nemieru, bēdas, skumjas u.c.⁴³ Tomēr tiesu praksē var atrast skaidrojumu, ka ar jēdzienu “morāls aizskārums” jeb “morāls kaitējums” saprot arī juridiskajai personai radītās komercdarbības grūtības.

Ar Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama spriedumu tika konstatēts, ka persona B., atrodoties Raiņa un Aspazijas muzejā, nozaga vairākus Latvijas Nacionālā muzeja krājuma priekšmetus, nodarot cietušajam – Memoriālo muzeju apvienības – zaudējumus 13 588 eiro apmērā. Cietušais pieteica kaitējuma kompensāciju par radītajiem bojājumiem 490 eiro apmērā, kā arī kompensāciju par morālo kaitējumu 500 eiro apmēra – par kultūras mantojumam nodarīto bojājumu un muzeja kā apmeklētājiem draudzīgas un mājīgas vides tēla bojāšanu. Lai gan kompensācijas pieteikums tika atteikts tā iemesla dēļ, ka cietušais nebija iesniedzis pietiekamus pierādījumus, tiesa secināja, ka ne tikai KPL 352. panta otrajā daļā, bet arī šī panta pirmajā daļā norādītie nosacījumi, kas tiesai jāņem vērā, nosakot kompensācijas apmēru, ir attiecināmi uz juridiskajām personām. Tiesas ieskatā, juridiskajai personai ir tiesības uz atlīdzinājumu par noziedzīgā nodarījuma rezultātā radīto morālo kaitējumu, kas nodarīts tās reputācijai un rada

---

⁴¹ Bitāns A. Tiesību attīstība nemantiskā kaitējuma jomā. Jurista Vārds, 2013, Nr. 49, 8.–11. lpp.

⁴² Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums: LV likums. Pieņemts 02.06.2005. [31.12.2018. red.]

⁴³ Bitāns A. 2013, 9. lpp.

komercdarbības grūtības. Tiesasprāt, morālā kaitējuma atlīdzinājums ir atkarīgs no kaitējuma rakstura, kaitējuma nodarīšanas apstākļiem, kā arī citiem būtiskiem apstākļiem.⁴⁴

Darba autors uzskata, ka šāds tiesas secinājums atzīstams par kļūdainu. Jāpiekrīt gan, ka kaitējuma kompensācijas summa ir atkarīga ne vien no tiem apstākļiem, kas minēti KPL 352. pantā, bet no visiem būtiskajiem faktoriem, kas tiesai jāņem vērā; tas, autoraprāt, izriet arī no KPL 22. panta. Taču nevar piekrist secinājumam, ka juridiskās personas darījumu reputācijai radīts kaitējums vai noziedzīga nodarījuma izraisītās komercdarbības grūtības būtu ietilpināmas jēdziena “morāls aizskārums” KPL 95. panta pirmās daļas izpratnē.

Kā norāda A. Bitāns, tas, ar ko saprot morālo kaitējumu (jeb morālu aizskārumu KPL izpratnē) ir tikai daļa no nemantiskā kaitējuma, tādēļ šie termini nav sinonīmi.⁴⁵ Morālais kaitējums, izmantojot CL terminoloģiju, ir kaitējums, kas izraisa tikai fiziskajai personai piemītošo tiesību aizskārumu, proti, dzīvības, veselības, cilvēktiesību un citu nemantisko tiesību aizskārumu. Juridiskajai personai neapšaubāmi arī piemīt nemantiskās tiesības, piemēram, gods vai reputācija, taču to nedrīkst saistīt ar juridiskās persona “personību” jeb īpašībām, kas izriet no juridiskās personas dabas. Turklāt ir nepieciešams atsaukties arī uz Satversmes tiesas atziņu, ka “[...] būtu pamatoti uzskatīt, ka tiesības uz morālā kaitējuma kompensāciju, ciktāl ar kaitējumu tiek saprastas garīgas vai fiziskas ciešanas, piemīt tikai fiziskajām personām.”⁴⁶ Līdz ar to secināms, ka jēdzienu “morāls aizskārums” kriminālprocesā nevar attiecināt uz juridisko personu. Tas, autoraprāt, norāda uz nepieciešamību uzlabot KPL 95. panta pirmo daļu, bet par to nedaudz vēlāk.

Trešais priekšnoteikums personas atzīšanai par cietušo ir piekrišana, ko nosaka KPL 96. panta trešā daļa. Privāto tiesību juridiskās personas gadījumā šādu piekrišanu dod vai nu tās orgāns, vai attiecīgi pilnvarota persona. Tomēr, autoraprāt, nepieciešamība pēc personas piekrišanas tikt atzītai par cietušo neattiecas uz valsti, pašvaldībām, kā arī autonomajām valsts institūcijām. Šāds secinājums izriet no KPL 7. pantā paredzētā apsūdzības principa, atbilstoši kuram kriminālprocesu veic sabiedrības interesēs neatkarīgi no tās personas gribas, kurai nodarīts kaitējums.

Darbā jau tika pieminēts, ka nav nepieciešams par cietušajiem atzīt valsti un pašvaldības, ņemot vērā, ka šo subjektu interešu aizsardzība ir uzlikta uz prokurora pleciem. Taču praksē problēma radusies saistībā ar nepieciešamību kādā kriminālprocesā par cietušo atzīt Rīgas

---

⁴⁴ Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama 06.11.2017 spriedums lietā Nr. K33-0934-17/22. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. [aplūkots 10.01.2019.]

⁴⁵ Bitāns A. 2013, 9. lpp.

⁴⁶ Satversmes tiesas 06.06.2012. spriedums lietā Nr. 2011-21-01, 9. p. Latvijas Vēstnesis, 2012, Nr. 89.

brīvostu, kuras pārvalde ir atvasināta publisko tiesību juridiskā persona.⁴⁷ Kā atzīts krimināltiesību teorijā, KL aizsargā objektus jeb intereses, pret kuriem vērsts noziedzīgs nodarījums, tai skaitā arī valsts un sabiedrības intereses.⁴⁸ Traktējot šīs intereses plašākā nozīmē, var secināt, ka tās iekļauj sevī arī pašvaldību, autonomu institūciju, kā arī visas sabiedrības intereses. Autoraprāt, ikvienā situācijā, kad valsts interesēm ar noziedzīgu nodarījumu ir radīts kaitējums, apsūdzības princips prasa, lai attiecīgā publiskā persona tiktu atzīta par cietušo kriminālprocesā. Līdz ar to jāizdara secinājums, ka atvasinātām publiskām personām nav tiesību atteikties no cietušā statusa iegūšanas, kā arī no kaitējuma kompensācijas kriminālprocesa gaitā.

Ir nepieciešams apskatīt arī ārvalstu cietušā statusa regulējumu. Uzmanība pievēršama Krievijas Kriminālprocesa kodeksa⁴⁹ 42. panta pirmās daļas pirmajam teikumam, kas nosaka: “*Cietušais [nomepnevuū – krievu v. (autora piezīme)] ir fiziskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts fiziskas, mantisks vai morāls kaitējums, kā arī juridiskā persona, ja tai ar noziedzīgu nodarījumu radīts mantisks kaitējums vai kaitējums darījuma reputācijai.*” Šī norma arī norāda uz trīs iespējamiem kaitējuma veidiem, tomēr atzinīgi vērtējams tas, ka tiek atsevišķi izdalīti kaitējuma veidi, kurus iespējams nodarīt juridiskajai personai.

Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa⁵⁰ 37. pants ir saturiski identisks Latvijas regulējumam: “*Cietušais [victim – angļu v. (autora piezīme)] ir fiziskā vai juridiskā persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts fizisks, mantisks vai morāls kaitējums.*”

Apskatīto problēmu kontekstā visai interesants šķiet Polijas regulējums. Saskaņā ar Polijas Kriminālprocesa kodeksa⁵¹ 49. panta pirmo daļu cietušais [*injured* – angļu v.] ir fiziskā vai juridiskā persona, kuras īpašums vai tiesības tika aizskartas vai apdraudētas ar noziedzīgu nodarījumu. Citētā panta otrā daļa noteic, ka valsts, pašvaldību vai sociālās institūcijas var arī būt cietušais, pat ja tām nav juridiskās personas statusa. Kā redzams, juridiska personība var nemaz nebūt obligāts priekšnoteikums cietušā statusa iegūšanai.

---

⁴⁷ Sk. Likuma par ostām 7. panta pirmo daļu. Kā arī: Rīgas brīvostas valde atsakās ostu atzīt par cietušo Loginova krimināllietā. Pieejams: <https://www.tvnet.lv/4793887/rigas-brivostas-valde-atsakas-ostu-atzit-par-cietuso-loginova-kriminalieta> [aplūkots 30.03.2019.]; Vērtēs, vai Rīgas brīvostai piemērojams cietušā statuss Loginova kriminālprocesā. Pieejams: <https://www.tvnet.lv/5103717/vertes-vai-rigas-brivostai-piemerojams-cietusa-statuss-loginova-kriminalprocesa> [aplūkots 30.03.2019.]

⁴⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 63., 123. lpp.

⁴⁹ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации [Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <http://upkod.ru/> [aplūkots 12.01.2019.]

⁵⁰ Code of Criminal Procedure [Igaunijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide> [aplūkots 12.01.2019.]

⁵¹ Code of Criminal Procedure [Polijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <https://www.legislationline.org/searchn2/runSearch/1/key/Criminal/country/10/rows/10/type/0,0,0,0> [aplūkots 12.01.2019.]

Dažu Eiropas valstu likumos ir atrodama arī citāda pieeja cietušā statusa regulēšanai. Piemēram, Zviedrijas Tiesvedības kodeksa⁵² 20. nodaļas 8. paragrāfa ceturtnā daļa paredz, ka cietušais [*aggrieved person* – angļu v.] ir persona, pret kuru bijis vērsts pārkāpums vai kurai ar to ir nodarīts kaitējums.

Autoraprāt, uzmanība pievēršama tam apstāklim, ka Zviedrijas un Polijas regulējums atļauj personai iegūt cietušā statusu neatkarīgi no tā, vai tai reāli ticis nodarīts kaitējums. Šai koncepcijai turpmāk darbā tiks pievērsta uzmanība.

Čehijas Kriminālprocesa kodeksa⁵³ 43. pantā netiek izdalītas fiziskās un juridiskās personas, jo saskaņā ar šo normu cietušais [*aggrieved person* – angļu v.] ir persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu ir radīts fizisks, mantisks vai nemantisks kaitējums. Tāpat Amerikas Savienoto Valstu regulējums aizsargā cietušos – juridiskās personas. Atbilstoši ASV Cietušo tiesību likumam [*Crime Victims' Rights Act* – angļu v.] cietušais [*crime victim* – angļu v.] ir persona, kurai tieši vai netieši tika nodarīts kaitējums. Savukārt ASV Likumu kodekss [*United States Code* – angļu v.] noteic, ka jēdziens “persona” ietver sevī arī korporācijas, kompānijas, asociācijas, firmas, biedrības, sabiedrības utt.⁵⁴

Pētījuma apjoma ierobežojuma dēļ nav iespējams apskatīt arī citu valstu likumus; tomēr, kā redzams, cietušā statusa regulējums valstu starpā atšķiras, pamatā prevalējot pieejai, ka persona var iegūt cietušā statusu neatkarīgi no tās tiesiskā stāvokļa. Darba autors uzskata, ka atbalstāma tāda pieeja, kas nekonkretizē ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma izpausmes un to atkarību no personas veida, pieļaujot individuālas izvērtēšanas iespējas.

Ņemot to vērā, var secināt, ka ir nepieciešams paplašināt to personu loku, kuras var iegūt cietušā statusu kriminālprocesā, iekļaujot tajā gan tos veidojumus, kas no likuma viedokļa ir tiesību subjekti, gan arī tos, kuriem faktiski ir iespējams radīt kaitējumu ar noziedzīgu nodarījumu, paturot prātā, ka katrā gadījumā ir strikti jānošķir, kuram subjektam vai subjektiem ir radīts kaitējums. Turklāt ir nepieciešams modernizēt Kriminālprocesa likumu, tuvinot to Rietumeiropas valstu modelim, kas neuzskaita konkrētus kaitējuma veidus, saistībā ar kuriem personu var atzīt par cietušo. Līdz ar to darba autors piedāvā izteikt KPL 95. panta pirmo daļu šādā redakcijā:

---

⁵² The Swedish Code of Judicial Procedure [Zviedrijas Tiesvedības kodekss]. Pieejams: https://www.government.se/49e41c/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf [aplūkots 12.01.2019.]

⁵³ Code of Criminal Procedure of the Czech Republic [Čehijas Republikas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <https://www.legislationline.org/documents/id/20036> [aplūkots 12.01.2019.]

⁵⁴ Doyle C. Crime Victim's Rights Act: A Summary and Legal Analysis of 18 U.S.C. §3771. 2015, p. 3-4. Pieejams: <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL33679.pdf> [aplūkots 22.02.2019.]

“95. pants. Personas, kuras var būt par cietušo

(1) Cietušais kriminālprocesa var būt persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu ir radīts mantisks vai nemantisks kaitējums”.

Savukārt KPL 352. panta otro daļu, autoraprāt, ir nepieciešams uzlabot šādi:

“(2) Ja kaitējums radīts juridiskajai personai, kompensācijas apmēru ietekmē arī komercdarbībai radītās grūtības, darījumu reputācijas aizskārums, kā arī citas nelabvēlīgas nemantiskas sekas.”

2. CIETUŠĀ – JURIDISKĀS PERSONAS PĀRSTĀVĪBA KRIMINĀLPROCESĀ

2.1. Juridiskās personas kriminālprocesuālās pārstāvības būtība

Procesuālās pārstāvības institūts ir sastopams gan civilprocesā, gan administratīvajā procesā, tāpat tas ir svarīgs arī kriminālprocesā. Lai gan pārstāvja kā procesa dalībnieka funkcijas katrā no trīs minētajiem procesiem ir ar savām īpatnībām, var iezīmēt tās pazīmes, kuras ir procesuālās pārstāvības institūta pamatā.

Pirmkārt, pārstāvis procesā var būt tikai fiziska rīcībspējīga persona.⁵⁵ Otrkārt, pārstāvja piedalīšanās procesā mērķis ir efektīvi realizēt pārstāvamā procesuālās tiesības un pienākumus. Treškārt, pārstāvis procesā iegūst visas pārstāvamā tiesības un pienākumus, izņemot tos, kas attiecas uz pārstāvamo personīgi; ja cietušais ir juridiskā persona, tad uz tās pārstāvi attiecas KPL 103. pantā noteiktie cietušā pienākumi. Ceturtkārt, pārstāvības noformēšana ir regulēta likumā, proti, tas ir tiesisks akts, ar kuru pārstāvamais izpauž gribu tikt pārstāvētam procesā, savukārt faktiski veiktas darbības vēl neliecina par pārstāvības kā juridiska institūta esamību procesā;⁵⁶ šeit ir uzreiz jānorāda, ka pārstāvja esamība ir obligāts priekšnoteikums, lai juridiskā persona varētu piedalīties kriminālprocesā cietušā statusā.

KPL jēdziens “pārstāvis” tiek izmantots attiecībā uz dažādiem procesa dalībniekiem, proti, attiecībā uz personu, kurām ir tiesības uz aizstāvību, pārstāvjiem, cietušo pārstāvjiem, kā arī citu procesa dalībnieku pārstāvjiem (piemēram, nepilngadīgo liecinieku vai aizskarto mantas īpašnieku pārstāvjiem). Katram no minētajiem procesa dalībniekiem ir savas procesuālās funkcijas, bet tie ir paredzēti, lai nodrošinātu pārstāvamās personas intereses kriminālprocesā. Tāpēc kriminālprocesuālo pārstāvību var definēt ka likumā paredzēto tiesisko attiecību kopumu, kuru ietvaros viena persona (pārstāvis), izmantojot tai piešķirtas pilnvaras, uz noteiktā kārtībā noformētā pilnvarojuma pamata realizē citas personas (pārstāvamā) tiesības un pienākumus kriminālprocesā. Kā tiks norādīts turpmāk, sevišķos gadījumos šāds pilnvarojums var izrietēt arī no likuma, t.i., pārstāvības nepieciešamība var būt arī neatkarīga no attiecīgās juridiskās personas gribas.

Juridiskajai personai ir iespējams piedalīties kriminālprocesa tikai trīs statusos – kā cietušajam, kā personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, jeb kā juridiskajai persona, pret kuru notiek kriminālprocess par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu, un kā aizskartajam

⁵⁵ Salīdzināt Civilprocesa likuma 84. pantu, Administratīvā procesa likuma 36. pantu, KPL 104. panta pirmo daļu.

⁵⁶ Sīkāk sk.: Augstākās tiesas 20.06.2006. spriedums lietā Nr. SKA-364. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2006> [aplūkots 10.02.2019.]

mantas īpašniekam. Autoraprāt, šī pētījuma ietvaros nav nepieciešams sīkāk apskatīt procesu par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa noteikšanu juridiskajai personai un aizskartā mantas īpašnieka institūtu, tomēr ir vērts pievērsties šādu juridisko personu pārstāvības jautājumam.

Zīmīgi ir tas, ka KPL 93. panta pirmā daļa noteic, ka procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa noteikšanu var piedalīties juridiskās personas pārstāvis. Atbilstoši šī panta piektajai daļai pārstāvja nepiedalīšanās procesā nav šķērslis procesa turpināšanai. Analizējot kopumā juridiskās personas pārstāvja procesā par piespiedu līdzekļu noteikšanu institūtu, secināms, ka pārstāvis nav obligāts procesa dalībnieks atšķirībā no cietušā – juridiskās persona pārstāvja. Secinātais attiecas arī uz aizskarto mantas īpašnieku – juridisko personu.

KPL 97. pants nosaka cietušā tiesību vispārīgos principus, starp kuriem ir cietušo – fizisko personu tiesības tikt pārstāvētam kriminālprocesā, turklāt atbilstoši šī panta piektajai daļai cietušā – juridiskās personas tiesības vienmēr īsteno tās pārstāvis. Jāpiebilst, ka obligāta pārstāvība ir paredzēta arī cietušajiem – nepilngadīgām personām atbilstoši KPL 104. pantam. Cietušā – juridiskās personas pārstāvību regulē KPL 105. pants, kuru ir nepieciešams citēt pilnībā:

“105.pants. Cietušā – juridiskās personas pārstāvības kriminālprocesā

(1) Juridisko personu, kura atzīta par cietušo, var pārstāvēt fiziskās personas:

- 1) saskaņā ar likumā noteiktajām pilnvarām;*
- 2) saskaņā ar pilnvarām, kas noteiktas juridiskās personas darbību regulējošajos dokumentos;*
- 3) uz īpaši šim nolūkam izdotas pilnvaras pamata.*

(2) Pārstāvim kriminālprocesā atļauj piedalīties pēc viņa pilnvarojuma iesniegšanas un pārbaudīšanas ar procesa virzītāja lēmumu, ko var uzrakstīt arī rezolūcijas veidā.”

Tātad KPL nosaka trīs pamatus, saskaņā ar kuriem cietušā – juridiskās personas pārstāvis var piedalīties kriminālprocesā – likums, juridiskās personas darbību regulējošie dokumenti un speciālā, pārstāvībai konkrētajā kriminālprocesā noformēta pilnvara. Jāpiebilst, ka KPL 93. panta otrā daļa procesā par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai nosaka tikai divus pārstāvības pamatus – juridiskās personas darbību regulējošos dokumentus un īpaši pārstāvībai izdotas pilnvaras. Iespējams, likumdevējs ir pieļāvis tehnisku kļūdu, neierakstot šajā normā norādi uz likumā noteiktajām pilnvarām, jo šāda likumiskā pārstāvība, kā turpmāk tiks norādīts, var būt arī privāto tiesību juridisko personu gadījumā. Domājams, šāds likuma trūkums ir jānovērš.

Attiecībā uz cietušo – fizisko personu KPL 104. panta pirmā daļa izvirza prasību, ka pārstāvībai izdotai pilnvarai ir jābūt vai nu noformētai notariāli, vai apliecinātai mutvārdos un rakstveidā piefiksētai. Kā redzams, cietušā – juridiskās personas gadījumā nav prasības pēc

notariāli apstiprinātās pilnvaras, lai gan likums neliedz to šādi noformēt. Domājams, tas varētu būt saistīts ar nepieciešamību aizsargāt fiziskās personas intereses, pārliecinoties par tās gribas īstumu, ko dara zvērināts notārs vai procesa virzītājs.

Normatīvos aktos parasti ir noteikts, ka juridiskās personas amatpersonām ir tiesības to pārstāvēt bez īpaša pilnvarojuma. Šādām tiesībām ir jābūt ierakstītām juridiskās personas dibināšanas dokumentos un attiecīgos reģistros. Piemēram, saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likuma 25. panta otrās daļas 8. punktu biedrības statūtos ir jānorāda izpildinstitūcijas locekļu tiesības pārstāvēt biedrību. Komerclikuma 8. panta trešās daļas 4. punkts paredz, ka komercreģistrā ieraksta kapitālsabiedrību valdes locekļu tiesības pārstāvēt kapitālsabiedrību.

Runājot par valsts un publisku personu pārstāvību kriminālprocesā, parasti no likumiem izriet tiešās pārvaldes iestādes vai publiskas personas vadītāja pilnvaras pārstāvēt valsts intereses vai pilnvarot šādai darbībai citas amatpersonas. Piemēram, likuma “Par Valsts ieņēmumu dienestu”⁵⁷ 10. panta otrās daļas 13. punkts noteic, ka Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora, viņa vietnieka uz citu pilnvaroto struktūrvienību vadītājiem vai viņu vietniekiem ir tiesības savas kompetences ietvaros pilnvarot dienesta ierēdņus dienesta interešu pārstāvības nodrošināšanai. No minētās normas redzams, ka viena no valsts pārvaldes iestāžu un amatpersonu pamatfunkcijām ir valsts pārstāvība, tai skaitā arī kriminālprocesā.

Likuma “Par pašvaldībām” 62. panta 3. punkts noteic, ka pašvaldības domes priekšsēdētājs bez īpaša pilnvarojuma pārstāv domi tiesā. Praksē tomēr pašvaldības nodarbina juristus, kuri pārstāv pašvaldības intereses tiesā. Tā, piemēram, Pārgaujas novada pašvaldības interneta mājaslapā atrodams pašvaldības juriskonsulta amata apraksts, kurā tai skaitā minēts juriskonsulta pienākums pārstāvēt pašvaldības intereses tiesā.⁵⁸ Kā redzams, arī valsts un citu publisku personu institūcijām ir iespējams noslēgt līgumu ar privātpersonu, kas realizēs pārstāvamās publisko tiesību juridiskās personas intereses.

Attiecībā uz cietušā – juridiskās personas likumisko pārstāvību sastopams savdabīgs regulējums juridiskās personas maksātnespējas gadījumā. Maksātnespējas likuma⁵⁹ 63. panta pirmās daļas 2. punkts paredz, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka (juridiskās personas) pārvaldes institūciju darbība tiek apturēta, un parādnieka pārvaldīšanu veic maksātnespējas administrators, kuram saskaņā ar 64. panta pirmās daļas 1. punktu ir visas normatīvajos aktos, statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes

---

⁵⁷ Par Valsts ieņēmumu dienestu: LV likums. Pieņemts 28.10.1993. [21.12.2018. red.]

⁵⁸ Pārgaujas novada pašvaldības juriskonsulta amata apraksts. Pieejams: http://www.pargaujasnovads.lv/userfiles/file/Jaunumi/vakance_juriskonsults.pdf [aplūkots 15.03.2019.]

⁵⁹ Maksātnespējas likums: LV likums. Pieņemts 26.07.2010. [08.03.2019. red.]

institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Atbilstoši minētā likuma 65. panta 6. punktam maksātnespējas administratoram ir pienākums atgūt maksātnespējīgas juridiskās personas debitoru parādu, kā arī veikt citas darbības parādnieka mantas atgūšanai. Turklāt Kredītiestāžu likuma⁶⁰ 161. panta pirmā, otrā un ceturrtā daļa paredz, ka maksātnespējas administrators pēc kredītiestādes maksātnespējas pasludināšanas pārņem kredītiestādes pārvaldes institūcijas vai vadītāju pienākumus, tiesības un pilnvaras, tai skaitā pienākumu pārvaldīt kredītiestādes mantu un pārstāvēt kredītiestādi tiesā.

Pēc autora domām, no šī regulējuma izriet maksātnespējas administratora pienākums pārstāvēt maksātnespējīgu juridisko personu cietušā statusā kriminālprocesā, t.i., kā juridiskās personas likumiskajam pārstāvim piekrist, lai tā tiktu atzīta par cietušo, kā arī pieteikt un uzturēt prasību par kompensāciju. Lai gan Maksātnespējas likuma 29. panta pirmā daļa paredz, ka administrators atbild par zaudējumiem, kas viņa rīcības dēļ ir nodarīti parādniekam, jāatzīmē tomēr, ka šajā jautājumā būtu nepieciešams ieviest detalizētāku regulējumu, kas paredzētu arī maksātnespējas administratora atbildību gadījumā, kad tas nerealizē cietušās juridiskās personas intereses kriminālprocesā.

Līdzīga problēma var būt konstatējama arī mantojuma masas gadījumā. Kā darbā jau ticis atzīmēts, mantojuma masa ir lietu kopība ar juridiskās personas statusu, un tās savdabība izpaužas tajā apstākļi, ka pēc tās dibināšanas (resp., atklāšanas) tai uzreiz nav likumiskā pārstāvja, kurš varētu realizēt tās tiesības. Atbilstoši CL 217. panta 4. punktam pār mantojuma masu nodibina aizgādņību, kuru atbilstoši CL 659. un 660. pantam pēc mantinieku vai citu ieinteresētu personu lūguma izraugās notārs, bet iecel bāriņtiesa. Notariāta likuma⁶¹ 292.¹ pants noteic, ka zvērinātam notāram iesniedz iesniegumu par aizgādņības nodibināšanu mantojumam, bet atbilstoši šī likuma 292.² pantam šajā iesniegumā arī jānorāda apstākļi, uz kuriem dibināts lūgums par aizgādņības nodibināšanu mantojumam. Saskaņā ar 292.³ pantu zvērinātam notāram ir jāizvērtē visi apstākļi, kas pamato aizgādņības nodibināšanu, un jātaisa notariālais akts par aizgādņības nodibināšanu, kuru notārs nosūta izpildīšanai bāriņtiesā.

Uz mantojuma masas aizgādni attiecas pienākums pārvaldīt mantu ar tādu pašu rūpību un apzinību, ar kādu viņš kā labs saimnieks pārvalda savu mantu. Tiesu praksē ir atzīts⁶², ka jēdziens “krietns un rūpīgs saimnieks” vai “labs saimnieks”, kas iestrādāts CL un Komerclikumā, katrā situācijā ir jāvērtē individuāli. Tomēr darba autors uzskata, ka no

⁶⁰ Kredītiestāžu likums: LV likums. Pieņemts 05.10.1995. [08.03.2019. red.]

⁶¹ Notariāta likums: LV likums. Pieņemts 01.06.1993. [15.03.2019. red.]

⁶² Augstākās tiesas 2014. gada 27. maija spriedums lietā SKC-102/2014. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2014> [aplūkots 08.03.2019.]

mantojuma masa aizgādņa institūta izriet aizgādņa pienākums rīkoties mantojuma masas interesēs, tai skaitā pieteikt kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā, lai aizsargātu mantojuma intereses. Jāatzīmē arī, ka Senāts savā judikatūrā jau ir izdarījis secinājumu, ka mantojuma aizgādņim ir ne vien tiesības, bet arī pienākums rīkoties tādējādi, lai nepieļauta mantojuma masa samazināšanos, pasliktināšanos vai zaudēšanu.⁶³ Autoraprāt, šis secinājums tikpat lielā mērā attiecināms arī uz aizgādņa rīcību kriminālprocesā.

Runājot par jau pieminēto klauzulu “krietns un rūpīgs saimnieks”, ir noteikti jāpakavējas pie valdes locekļa atbildības par kapitālsabiedrības novešanu līdz maksātnespējai. Pienākums valdes loceklim rīkoties kā krietnam un rūpīgam saimniekam izriet no Komerclikuma 169. panta pirmās daļas, savukārt šī panta otrā daļa paredz valdes locekļa civiltiesisko atbildību par šī pienākuma neievērošanu. Tas nozīmē, ka valdes loceklim ne tikai ir jārīkojas apzinīgi un atbildīgi, bet arī jādara viss iespējamais, lai aizsargātu kapitālsabiedrību no zaudējumiem un maksātnespējas riskiem.⁶⁴

Autoraprāt, no tā var izdarīt secinājumu, ka valdes loceklim kā juridiskās personas likumiskajam pārstāvim ir pienākums kriminālprocesa ietvaros realizēt cietušās juridiskās personas intereses, ja bezdarbības gadījumā juridiskās personas mantas stāvoklis var pasliktināties vai pastāv maksātnespējas iestāšanās draudi. Tāpēc, lai nodrošinātu kapitālsabiedrības intereses, valdes loceklim ir jāpiekrīt, lai kapitālsabiedrība tiktu atzīta par cietušo, kā arī jādara viss iespējamais, lai ar noziedzīgu nodarījumu radītie riski tiktu novērsti. Pretējā gadījumā būtu iespējams piemērot atbildību pret valdes locekli, turklāt KL 213. pants paredz kriminālatbildību par juridiskās personas novešanu līdz maksātnespējai.

Ņemot vērā augstāk apskatītos piemērus, var secināt, ka pastāv gadījumi, kad juridisko personu pārstāvjiem nav tiesību atteikties no cietušā statusa piešķiršanas pārstāvamajai juridiskajai personai. Lai arī no KPL 96. panta trešās daļas izriet, ka juridisko personu var atzīt par cietušo tikai ar tās piekrišanu (resp., ar tās orgāna piekrišanu), citos normatīvos aktos var būt paredzētas situācijas, kad juridisko personu pārstāvjiem nav tiesību nepiekrīt, lai attiecīgā juridiskā persona iegūtu cietušā statusu kriminālprocesā.

Atgriežoties pie cietušās juridiskās personas pārstāvības jautājumiem, jāatzīmē, ka juridiskā persona ir tiesīga izvēlēties jebkuru fizisko personu šim uzdevumam. Būtisks likuma trūkums saskatāms apstākļi, ka KPL neizvirza prasību pēc rīcībspējas un pilngadības cietušo –

---

⁶³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2018. gada 17. maija spriedums lietā SKC-1065/2018. 6. punkta trešā daļa. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2018> [aplūkots 15.03.2019.]

⁶⁴ Novicāne E. Valdes locekļa atbildība par kapitālsabiedrības novešanu līdz maksātnespējai. Jurista Vārds, 2018, Nr. 11, 22. lpp.

juridisko personu pārstāvjiem atšķirībā no cietušo – fizisko personu pārstāvjiem. Tomēr, domājams, to būtu iespējams pēc analogijas attiecināt arī uz juridisko persona pārstāvjiem.

Praksē pārstāvība uz speciālās pilnvaras pamata izpaužas tādējādi, ka juridiskā persona noslēdz līgumu ar advokātu vai praktizējošu juristu. Pētījuma rakstīšanas gaitā darba autors ir iepazinies ar vairākiem līgumiem, kas bija noslēgti starp juridiskajām personām un zvērinātiem advokātiem par šo juridisko personu pārstāvību kriminālprocesā. Uz šāda līguma pamata juridiskā persona izdod pilnvaru, norādot konkrētās procesuālās darbības: iesniegt lūgumu par atzīšanu par cietušo, pieteikt kaitējuma kompensāciju, iepazīties ar lietas materiāliem u.tml.

Runājot par cietušā – juridiskās personas un tās pārstāvja savstarpējām attiecībām, jāpiemin, ka atbilstoši KPL 107. panta pirmajai daļai pārstāvim ir visas cietušā tiesības. Senāta judikatūra jau ticis atzīts, ka cietušā pārstāvja pilnvarojumam piemērojamas Civillikuma normas, ciktāl Kriminālprocesa likums nenosaka citādi.⁶⁵ CL 2300. pants noteic, ka pilnvarniekam (pārstāvim) ir jārikojas pēc pilnvarotāja (pārstāvamā) norādījumiem. Paturot prātā Senāta atziņu, jāsecina, ka KPL 107. panta pirmā daļa nepiešķir pārstāvim tiesības izmantot cietušā tiesības pretēji pārstāvamā gribai. KPL šis princips nav iestrādāts detalizēti, izņemot, piemēram, KPL 340. panta trešo daļu, kas paredz, ka cietušā interesēs iesniegto sūdzību var atsaukt tikai ar viņa piekrišanu; tas pats attiecas arī uz apelācijas sūdzības atsaukšanu (KPL 556. panta ceturtā daļa).

Nedaudz jāpakavējas arī pie ārvalstu noteikumiem juridiskās personas pārstāvības jautājumos. Var konstatēt, ka daudzām valstīm ir atšķirīga pieeja cietušās juridiskās personas pārstāvības regulējumā. Piemēram, Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodeksa 45. panta pirmā daļa noteic, ka cietušā pārstāvis var būt advokāts; šis regulējums attiecas gan uz cietušajiem – fiziskajām personām, gan juridiskajām personām.

Atbilstoši Čehijas Republikas Kriminālprocesa kodeksa 50. panta pirmajai daļai cietušo var aizvietot pārstāvis [*aggrieved person may be represented by an agent* – angļu v.], savukārt panta otrā daļa noteic, ka pārstāvis var būt tikai tāda persona, kuras rīcībspēja nav ierobežota. Vācijas Kriminālprocesa kodeksa⁶⁶ 406.^f paragrāfs paredz, ka cietušais [*Verletzte* – vācu v.] var piedalīties kriminālprocesā kopā ar advokātu [*Rechtsanwalt* – vācu v.] vai pilnvarot to sevi pārstāvēt. Domājams, ka šis regulējums ir attiecināms arī uz juridiskajām personām. Igaunijas Kriminālprocesa kodeksa 37. panta otrā daļa noteic, ka cietušā – juridiskās personas tiesības kriminālprocesā realizē tās valdes [*management board* – angļu v.] loceklis vai citas institūcijas

---

⁶⁵ Augstākās tiesas 18.01.2007. spriedums lietā Nr. SKK-35/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2007> [aplūkots 21.04.2019.]

⁶⁶ Strafprozeßordnung [Vācijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/> [aplūkots 08.03.2019.]

[*body substituting for the management board* – angļu v.] loceklis, kuram ir visas cietušā tiesības un pienākumi, tai skaitā tiesības liecināt juridiskās personas vārdā.

Kā redzams, KPL paredz cietušajai juridiskajai personai plašāku rīcības brīvību attiecībā uz pārstāvja izvēli salīdzinājumā ar citām valstīm. Autoraprāt, šāda pieceja ir atbalstāma.

2.2. Cietušā – juridiskās personas pārstāvības problēmjaudājumi

KPL 105. panta otrā daļa noteic, ka cietušā – juridiskās personas pārstāvim atļauj piedalīties kriminālprocesā pēc viņa pilnvarojuma iesniegšanas un pārbaudīšanas ar procesa virzītāja lēmumu. Attiecībā uz cietušajiem – fiziskajām personām KPL 104. panta pirmā daļa noteic, ka tās pārstāvis darbojas uz cietušā pilnvarojuma pamata, ko noformē kā notariāli apliecinātu pilnvaru, vai pamatojoties uz cietušā mutvārdos izteiktu pilnvarojumu, ko procesa virzītājs noformē rakstveidā.

No loģikas viedokļa nav izskaidrojams, kāpēc KPL paredz, ka cietušā – fiziskās personas pārstāvis iegūst tiesības piedalīties kriminālprocesā ar pārstāvamā gribas izteikumu, bet cietušā – juridiskās personas pārstāvis – ar procesa virzītāja lēmumu. Autoraprāt, ir nepieciešams salīdzināt citus procesuālos likumus. Piemēram, atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa⁶⁷ (turpmāk – LAPK) 262.¹ panta pirmajai daļai cietušo – juridisko personu pārstāv tās pilnvaroti pārstāvji, pamatojoties uz rakstveida pilnvaru vai dokumentiem, no kuriem izriet amatpersonas tiesības bez īpaša pilnvarojuma pārstāvēt juridisko personu. Identisku regulējumu paredz arī Administratīvā procesa likuma⁶⁸ 38. panta trešā daļa un vēl spēkā nestājušā Administratīvās atbildības likuma⁶⁹ 54. panta ceturtnā daļa.

Var secināt, ka citos gadījumos likumdevēja nostāja ir tāda, ka juridiskās persona pārstāvis savu procesuālo statusu iegūst vai nu ar likumu, vai ar pārstāvamās juridiskās personas vienpusēji izteiktu gribas aktu. Gramatiski iztulkojot KPL 105. panta otro daļu, kļūst skaidrs, ka procesa virzītājam nav atstāta rīcības brīvība, proti, lēmums par atļaušanu juridiskās personas pārstāvim piedalīties kriminālprocesā ir jāpieņem, tiklīdz ir iesniegti pilnvarojumu apliecināšie dokumenti. Tomēr, autoraprāt, KPL šādā veidā nepamatoti nostāda cietušos – juridiskās personas atšķirīgā tiesiskā stāvoklī salīdzinājumā ar cietušajiem – fiziskajām personām.

Aprakstītā problēma ir saistīta arī ar KPL 96. panta trešajā daļā paredzēto, ka personu var atzīt par cietušo tikai ar pašas personas vai tās pārstāvja piekrišanu. Autoraprāt, šīs normas neprecizitāte izpaužas apstākļi, ka cietušā – juridiskās personas pārstāvis atbilstoši augstāk

⁶⁷ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LV likums. Pieņemts 07.12.1984. [25.02.2019. red.]

⁶⁸ Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2001. [25.02.2019. red.]

⁶⁹ Administratīvās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2018. [25.02.2019. red.]

aprakstītajam regulējumam savu procesuālo statusu iegūst ar procesa virzītāja lēmumu. Secināms, ka attiecībā uz juridisko personu KPL 96. panta trešajā daļā ar vārdu "pārstāvis" domāts nevis procesa dalībnieks, bet gan persona, kura saskaņā ar likumu, dibināšanas dokumentiem vai speciālu pilnvaru ir tiesīga juridiskās personas vārdā izteikt tās gribu tikt pārstāvētai kriminālprocesā cietušā statusā.

Domājams, šīs nepilnības varētu novērst, izslēdzot no KPL norādi uz procesa virzītāja lēmumu, ar kuru juridiskās personas pārstāvim atļauj piedalīties kriminālprocesā. Autoraprāt, būtu lietderīgi paredzēt procesa virzītāja pienākumu pieņemt lēmumu par liegumu personai pārstāvēt cietušo – juridisko personu, ja pastāvētu noteikti šķēršļi, jo tādējādi juridiskā persona netiktu nostādīta atšķirīgā situācijā salīdzinājumā ar fizisko personu. Līdz ar to tiek piedāvāts KPL 105. panta otro daļu izteikt šādā veidā:

“(2) Procesā virzītājs pārbauda pārstāvja pilnvarojumu un sastāda par to protokolu. Ja procesā virzītājs konstatē šķēršļus, kas liedz personai pārstāvēt cietušo, viņš pieņem lēmumu par liegumu personai piedalīties kriminālprocesā.”

Valsts un atvasinātu publisku personu pārstāvība kriminālprocesā nav noregulēta. Lai gan KPL 456. panta trešā daļa paredz prokurora tiesības pieteikt un uzturēt pieteikuma par kompensācijas piedziņu valsts un pašvaldības interesēs, ir būtiski normatīvi noregulēt situāciju, kad valsti kriminālprocesā pārstāv kāda tiesās pārvaldes iestāde. Šī pētījuma kontekstā nav vērts šim jautājumam veltīt īpašu uzmanību, tomēr darba autors uzskata par nepieciešamu apskatīt jautājumu par iespējamu interešu konflikta situāciju gadījumos, kad tiesās pārvaldes iestāde vienlaikus ir valsts kā cietušā pārstāvis un atzinuma sniedzējs kriminālprocesā.

Šai problēmai uzmanība jau tikusi pievērsta A. Parfjonova rakstā “Valsts meža dienests kā atzinuma sniedzējs un cietušā pārstāvis kriminālprocesā”⁷⁰. Šī raksta autors, izmantojot Valsts meža dienesta piemēru, apgalvo, ka situācijā, kad iestāde pārstāv valsti kā cietušo un vienlaicīgi sniedz atzinumu par valstij nodarīto kaitējumu, veidojas interešu konflikta situācija, jo valsts iestādes personā ir ieinteresēta lietas iznākumā. Šāda situācija, pēc raksta autora viedokļa, pārkāpj tiesības uz taisnīgu tiesu un kriminālprocesa objektīvās norises principu.

Ir nepieciešams atgādināt, ka KPL 16. pantā ir nostiprinātas tiesības uz objektīvu kriminālprocesa norisi. Viena no šī principa izpausmēm ir KPL 50. panta pirmajā daļā noteiktais aizliegums amatpersonām uzņemties pilnvaras veikt kriminālprocesu, ja tādējādi šī persona nonāktu interešu konfliktā, proti, ja tās personiskās intereses gan tieši, gan netieši nesakrīt ar kriminālprocesa mērķi vai pastāv apstākļi, kas kriminālprocesā iesaistītajai personai

---

⁷⁰ Parfjonovs A. Valsts meža dienests kā atzinuma sniedzējs un cietušā pārstāvis kriminālprocesā. Jurista Vārds, 2018, Nr. 48., 20.-27. lpp.

pamatoti dod iemeslu pieļaut šādu ieinteresētību. No šī noteikuma izriet arī KPL 130. panta ceturtajā daļā nostiprinātā interešu konflikta situācijā iegūto pierādījumu nepieļaujamība.

Jāuzsver, ka KPL 50. panta pirmajā daļā tiek lietots jēdziens “personiskās intereses”. Vārds “personisks” norāda uz apstākļiem, kas pieder vai paredzēti kādai personai, līdz ar to ar “personiskajām interesēm” ir jāsaprot tādi apstākļi, kas pastāv personas privātajā, no amata nošķirtajā dzīvē. Šajā sakarā ir jāpiemin arī interešu konflikta definīcija, kas iekļauta likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”⁷¹ 1. panta 5. punktā: “*situācija, kurā valsts amatpersonai, pildot valsts amatpersonas amata pienākumus, jāpieņem lēmums vai jāpiedalās lēmuma pieņemšanā, vai jāveic citas ar valsts amatpersonas amatu saistītas darbības, kas ietekmē vai var ietekmēt šīs valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās intereses.*” Šo regulējumu vispārinot, var secināt, ka kriminālprocesā nav pieļaujama situācija, kad amatpersonai ir reāli esoša vai objektīvi konstatējama ieinteresētība kriminālprocesa iznākumā.⁷²

Augstāk minētā raksta autors apgalvo, ka pamatproblēma aprakstāmajā situācijā ir iekšējā pārliecība, kas iestādei jau ir izveidojusies kā cietušā pārstāvim, līdz ar to iestādes sniegtais atzinums nevar būt objektīvs. Lai gan jāpiekrīt izteiktajam priekšlikumam ieviest KPL detalizētāku regulējumu par kompetentas institūcijas amatpersonu procesuālo statusu un atzinuma iegūšanas kārtību, darba autors uzskata, ka nebūtu korekti interešu konflikta nepieļaujamību attiecināt arī uz šo situāciju.

Pirmkārt, šajā situācijā iztrūkst galvenais interešu konfliktu veidojošais elements, t.i., personiskā ieinteresētība. Jāpiebilst, ka ne visos gadījumos interešu konflikts ir atkarīgs no personiskās ieinteresētības, ņemot vērā, ka KPL 51. un 52. pantā ir paredzēti neapstrīdamie interešu konflikta apstākļi. Taču interešu konflikta novēršanas mērķis ir nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, proti, novērst šaubas par amatpersonu spēju objektīvi novērtēt situāciju.⁷³ Valsts iestādei, sniedzot atzinumu par valstij nodarīto kaitējumu, nevar būt personiskā ieinteresētība, ņemot vērā, ka arī attiecībā uz šo atzinumu tiek izvirzīta prasība pēc objektivitātes, proti, valsts institūcija nevar dot patvaļīgu, uz faktiem nebalstītu atzinumu. Tai ir jādarbojas saskaņā ar tiesiskuma principu, līdz ar to iestāde drīkst rīkoties tikai tiesību normās dotā pilnvarojuma ietvaros, bet tās lēmumiem un rīcībai ir jāatbilst tiesību normām pēc būtības.⁷⁴

---

⁷¹ Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: LV likums. Pieņemts: 25.04.2002. [03.02.2019. red.]

⁷² Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. *Kriminālprocesa dalībnieki*. 2010, 105. lpp.

⁷³ Sk. likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 2. pantu.

⁷⁴ Sīkāk sk.: Višķere I. Tiesiskuma princips. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B. daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 144.-154.lpp.

Otrkārt, no KPL 7. pantā nostiprinātā apsūdzības principa izriet, ka kriminālprocess veicams sabiedrības labā. Tas, autoraprāt, nozīmē arī valsts institūciju pienākumu sadarboties nolūkā panākt kriminālprocesa mērķi un valstij radītā kaitējuma atlīdzināšanu. Iestāde, sniedzot kompetentu atzinumu, darbojas sabiedrības labā un veicina kriminālprocesu.

Treškārt, jāpievērš uzmanība arī Kriminālprocesa likumā paredzēto pierādīšanas līdzekļu būtībai. Atbilstoši KPL 131. panta pirmajai daļai par pierādījumu kriminālprocesā var būt ziņas par faktiem, ko savā liecībā sniedz persona par pierādāmajiem apstākļiem un ar tiem saistītajiem faktiem un palīgfaktiem. Tātad liecību pamatelements ir fiziskās personas uztverta informācija, ko valsts pēc savas dabas sniegt nevar. Tāpēc KPL 133. panta pirmā daļa paredz, ka par pierādījumu kriminālprocesā var būt kontroles vai uzraudzības funkciju veicošās institūcijas rakstveida atzinums par kāda notikuma faktiem un apstākļiem, kuru ievērošanas kontroli vai uzraudzību atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam pilnvarojumam veic šī institūcija. Secināms, ka likumdevēja nostāja šajā jautājumā ir tāda, ka gadījumos, kad ar noziedzīgu nodarījumu ir aizskartas valsts intereses, valsts liecību funkciju pilda valsts iestāžu sastādītie atzinumi. Šāda pieeja ir pamatota gan no loģikas, gan no prakses viedokļa.

Ceturtkārt, runājot par tiesībām uz taisnīgu tiesu, jāatzīmē, ka savā ziņā apsūdzēto aizsargā arī KPL 128. panta trešajā daļā noteiktā šī principa izpausme, ka nevienam no pierādījumiem nav iepriekš noteiktas augstākas ticamības pakāpes nekā pārējiem pierādījumiem. Tāpat jāņem vērā, ka atbilstoši minētā panta otrajai daļai pierādījumu ticamība izvērtējama, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos pierādījumus kopumā un savstarpējā sakarībā. Secināms, ka valsts iestāžu atzinumi procesa virzītājam, tai skaitā tiesai, ir jāvērtē tikpat kritiski kā citi lietā esošie pierādījumi, līdz ar to apsūdzētais netiek nostādīts nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar valsti.

Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, secināms, ka, iestādei sniedzot atzinumu par valstij nodarīto kaitējumu, personas tiesības uz taisnīgu tiesu un kriminālprocesa objektīvu norisi netiek pārkāptas. Aprakstītā problēma tomēr var būt konstatējama situācijās, kad noziedzīgs nodarījums bijis vērsts pret privātpersonas intelektuālo īpašumu. To ilustrē šāds piemērs kādā administratīvā pārkāpuma lietā:

2009. gada 15. oktobrī Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk arī – VID) Rīgas muitas reģionālās iestādes Muitas noteikumu pārkāpumu novēršanas daļa pieņēma administratīvā pārkāpuma protokolu, ar kuru konstatēja, ka SIA A. ieveda Latvijas teritorijā preces (apavus) ar preču zīmēm, kas ir līdzīgas juridiskajai personai B. piederošajām preču zīmēm. VID nosūtīja B. pilnvarotajam pārstāvim Latvijā vēstuli, lūdzot sniegt atzinumu par Latvijā ievesto preču atbilstību B. preču zīmēm. No sastādītā atzinuma izrietēja, ka minētās preces ir kontrafaktas un nav izlaižamas brīvā apgrozījumā. Tādējādi SIA A. izdarījusi administratīvo pārkāpumu, kurš

paredzēts LAPK 201.¹⁰ panta trešajā daļā. Ar VID lēmumu SIA A. tika uzlikts naudas sods 500 latu apmērā.

SIA A. pārsūdzēja VID lēmumu tiesā, tostarp norādot, ka B. pilnvarotā pārstāvja atzinums nav uzskatāms par atbilstošā kārtā sniegtu eksperta atzinumu un pierādījumu. Procesa gaitā Administratīvā apgabaltiesa norādīja, ka nav pamata apšaubīt tiesību subjekta vai tā pilnvarotā pārstāvja sniegtās informācijas patiesumu, jo preču zīmes īpašnieks vislabāk zina, vai preces ir kontrafaktas vai nē. Līdz ar to B. pilnvarotā pārstāvja atzinums vērtējams atbilstoši procesuālajām normām kā pierādījums, attiecinot uz to likumā ietvertos noteikumus par eksperta atzinumu.⁷⁵

Šajā spriedumā izdarītie secinājumi, autoraprāt, ir būtiski arī kriminālprocesā. Tiesa uzsvēra, ka preču zīmes īpašnieks ir persona, kas vislabāk pārzina attiecīgo preču zīmi, līdz ar to tās atzinums ir viskompetentākais. Kritiski gan ir jāuztver tiesas izdarītais secinājums par preču zīmes īpašnieka pārstāvja sastādītā atzinuma pielīdzināšanu eksperta atzinumam; šajā sakarā ir jāņem vērā, ka LAPK paredz tikai eksperta institūtu, savukārt KPL paredz būtiskas atšķirības starp ekspertīžu iestādes ekspertiem, pieaicinātiem ekspertiem, speciālistiem un kompetentas institūcijas amatpersonām.

Saprotams, juridiskā persona, pret kuras interesēm tika veikts noziedzīgs nodarījums, ir ieinteresēta, lai tiktu konstatēts preču zīmju viltošanas fakts, līdz ar to var secināt, ka preču zīmes īpašniekam ir izveidojusies iekšējā pārliecība par personas vainīgumu. Situāciju sarežģī arī tas, ka šādam atzinumam nevar izvīrīt prasību pēc objektivitātes. Jāpiebilst tomēr, ka KPL 351. panta pirmajā daļā ir noteikts cietušā pienākums pamatot par mantisko zaudējumu pieprasītās kompensācijas apmēru. Šis regulējums sīkāk tiks apskatīts nākamajā nodaļā, tomēr uzreiz jāatzīmē, ka cietušā pienākums ir sniegt visu informāciju, kas attiecas tai skaitā arī uz noziedzīga nodarījuma radīto kaitējumu.

Darba autors praksē ir pārliecinājies, ka kriminālprocesos par noziedzīgiem nodarījumiem intelektuālā īpašuma jomā procesa virzītāji bieži vien sūta cietušo – juridisko personu pārstāvjiem pieprasījumu precizēt kaitējuma apmēru. Kaitējuma apmēra precizēšanu nedrīkst saistīt tikai ar nepieciešamību noteikt kompensācijas apmēru. Daudzos Krimināllikumā paredzēto noziedzīgu nodarījumu sastāvos ir iekļautas tādas objektīvās pazīmes kā “būtisks kaitējums”, “ievērojams apmērs” vai “neliels apmērs”, kas ir vai nu obligāta pamatsastāva pazīme, vai kvalificējoša pazīme. Šo pazīmju kritērijus nosaka likuma

---

⁷⁵ Administratīvās apgabaltiesas 2013. gada 24. aprīļa spriedums lietā Nr. 142036710. Pieejams: https://www.tiesas.lv/Media/Default/Admin.tiesu%20spriedumi/Admin.apg.tiesas%20spriedumi/Apr%C4%ABlis/24.04.2013/AL_2404_apg_AA43-0582-13_17.pdf [aplūkots 10.03.2019.]

“Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”⁷⁶ 22. pants, 23. panta pirmā daļa un 23.¹ pants.

Šīs pazīmes ietilpst tajos apstākļos, kas jānoskaidro kriminālprocesā, izmantojot pierādīšanas līdzekļus. Līdz ar to procesa virzītāja pienākums ir izmantot tos pierādījumus, kas visprecīzāk ļaus izvērtēt ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma apmēru neatkarīgi no cietušā aktivitātes. Šī iemesla dēļ nebūtu loģiski iekļaut KPL liegumu kā pierādījumus pieņemt to juridisko personu kompetentus atzinumus, kas ir cietušie konkrētajā kriminālprocesā. Arī šeit ļoti svarīgi katru pierādījumu vērtēt kritiski, ņemot vērā pierādījumu ticamības kritērijus.

Secināms, ka KPL jau tagad paredz aizsardzības mehānismus pret personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nostādīšanu sliktākā stāvoklī salīdzinājumā ar cietušo. Tomēr darba autors pieļauj, ka šis jautājums varētu tikt apskatīts arī plašākā pētījumā.

---

⁷⁶ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LV likums. Pieņemts 15.10.1998. [10.03.2019. red.]

3. CIETUŠĀ – JURIDISKĀS PERSONAS TIESĪBU UN PIENĀKUMU REALIZĀCIJA KRIMINĀLPROCESĀ

3.1. Cietušā – juridiskās personas piedalīšanās pirmstiesas procesā

Atbilstoši Kriminālprocesa likumam kriminālprocess ir iedalāms trijās obligātajās stadijās – pirmstiesas procesā, lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā un tiesas nolēmumu stāšanās spēkā un ar tiesas nolēmumiem saistīto jautājumu izskatīšanā.⁷⁷ Kā fakultatīvās kriminālprocesa stadijas parasti min lietas izskatīšanu apelācijas un kasācijas instancē, kriminālprocesa atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un lietu jaunu izskatīšanu sakarā ar materiālo un procesuālo normu būtiski pārkāpumu.⁷⁸

Pirmstiesas procesa uzdevums ir konstatēt, vai ir noticis noziedzīgs nodarījums, noskaidrot visus iespējamā noziedzīga nodarījuma apstākļus, kā arī noteikt, vai ir pamats šo nodarījumu izdarījušās personas saukšanai pie kriminālatbildības. Savukārt personai, kura cietusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, pirmstiesas process ir svarīgs tajā aspektā, ka šajā stadijā šī personas var iegūt cietušā procesuālo statusu un realizēt savas likumā noteiktās tiesības.

Pirmstiesas procesu var iedalīt divos posmos – izmeklēšanā un kriminālvajāšanā. Juridiskajā literatūrā tika izteikts viedoklis par kriminālprocesa uzsākšanu kā atsevišķa pirmstiesas stadijas posma izdalīšanu⁷⁹, tāpēc darba autors uzskata par nepieciešamu šo jautājumu apskatīt cietušā tiesību kontekstā.

Uz nepieciešamību izdalīt kriminālprocesa uzsākšanas posmu norāda KPL 369. panta pirmā daļa, saskaņā ar kuru kriminālprocesa uzsākšanas iemesls ir tādu ziņu iegūšana izmeklēšanas iestādei, prokuratūrai vai tiesai, kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, vai šādu ziņu iegūšana par kriminālprocesa norisi atbildīgā iestādē. Šajā sakarā ir nepieciešams apskatīt Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2012/29/ES⁸⁰ (turpmāk – Direktīva 2012/29), kas paredz cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus. Lai gan šī direktīva ir vērsta uz cietušo – fizisko personu aizsardzību, pēc autora domām, tajā paredzētos noteikumus ir iespējams iestrādāt KPL arī attiecībā uz cietušajiem – juridiskajām personām. Direktīvas 2012/29 preambulas 22. pants paredz, ka šīs direktīvas kontekstā būtu

⁷⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. *Kriminālprocesa veidi, uzbūves raksturojums un pamatprincipi*. 2010, 45.lpp.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Meikališa A. *Kriminālprocesa stadiju sistēmas raksturojums un pilnveides nepieciešamība*. 2010, 568.-573.lpp. Kā arī: Pundurs A. *Kriminālprocesa uzsākšana un resoriskā pārbaude*. Jurista Vārds, 2011, Nr.28.

⁸⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI. Pieņemta 25.10.2012. [10.03.2019. red.]

jāuzskata, ka brīdis, kad iesniegta sūdzība (domājams, tai skaitā arī pieteikums par noziedzīgu nodarījumu), pieder pie kriminālprocesa. Šīs normas mērķis, pēc darba autora domām, ir nodrošināt cietušo personu procesuālās garantijas arī laika posmā, kad kriminālprocess formāli vēl nav uzsākts.

Nemot to vērā, kā arī analizējot kriminālprocesa uzsākšanas institūtu kopumā, secināms, ka noziedzīga nodarījuma rezultātā cietusī persona savu nozīmi var iegūt jau kriminālprocesa uzsākšanas posmā, iesniedzot ziņas par iespējamo noziedzīgu nodarījumu. Šeit tomēr ir jāizdala divi gadījumi: **pirmais** – cietusī persona iesniedz pieteikumu par tādu noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts KPL 7. panta otrajā daļā; tādējādi šī persona dod piekrišanu, lai tiktu uzsākts kriminālprocess. **Otrais** – cietusī persona iesniedz pieteikumu par tādu noziedzīgu nodarījumu, kas nav paredzēts KPL 7. panta otrajā daļā; šajā gadījumā šis pieteikums uzskatāms par kriminālprocesa uzsākšanas iemeslu KPL 369. panta pirmās daļas un otrās daļas 1. punkta izpratnē.

KPL 7. panta otrajā daļā tiek lietota konstrukcija “ja saņemts tās personas pieteikums, kurai nodarīts kaitējums”, savukārt KPL 369. panta otrās daļas 1. punkts satur jēdzienu “noziedzīga nodarījuma rezultātā cietusī persona”. Lai gan ir kritiski vērtējama atšķirīgu terminu lietošana, domājams, jēdzieniski tie ir vienādi. No KPL 7. panta otrajā daļā paredzētajiem noziedzīgiem nodarījumiem uz juridisko personu var atteikties zādzība, krāpšana, piesavināšanās nelielā apmērā (KL 180. panta pirmā daļa), mantas tīša iznīcināšana (KL 185. panta pirmā daļa), nolaidība (KL 197. pants) un neizpaužamu ziņu, kas nav valsts noslēpums, izpaušana (KL 200. panta pirmā daļā).

KPL nesniedz detalizētu regulējumu, kā juridiskā persona iesniedz pieteikumu ar ziņām, kas var dot pamatu uzsākt kriminālprocesu, kā arī par kārtību, kā šis pieteikums ir jāiesniedz. Tomēr darba autors ir pārliecinājies, ka praksē tas parasti izpaužas divos veidos: 1) tiek iesniegts pieteikums, ko paraksta juridiskās personas likumiskie pārstāvji (piem., valdes locekļi vai vadītāji); 2) pieteikumu iesniedz persona, kura ir pilnvarota attiecīgās juridiskās personas vārdā veikt kriminālprocesuālās darbības.

Tātad secināms, ka juridiskā persona, pret kuru bijis vērsts noziedzīgs nodarījums, kriminālprocesā var parādīties vēl pirms tā iegūst cietušā statusu. Šī iemesla dēļ ir konstatējams būtisks Kriminālprocesa trūkums tajā aspektā, ka tas neparedz atsevišķu personas, kurai nodarīts kaitējums, procesuālo statusu, kā arī nenosaka šādas personas tiesību apjomu.⁸¹ Autoraprāt, būtu loģiski un pamatoti uz juridisko personu, kura faktiski cietusi noziedzīga

---

⁸¹ Sīkāk sk.: Strada-Rozenberga K. *Cietušais un tā tiesības kriminālprocesā*. 2010, 353.-354.lpp.

nodarījuma rezultātā, attiecināt tās tiesības, kas piemīt šajā situācijā fiziskajai personai, bet primāri – tiesības uz informāciju par kriminālprocesu.

Kriminālprocess uzskatāms par uzsāktu, tiklīdz ir pieņemts attiecīgais procesa virzītāja lēmums. Kriminālprocesa uzsākšanas brīdī sākas nākamais kriminālprocesa posms – izmeklēšana, ko galvenokārt raksturo amatpersonu, kuras pilnvarotas veikt kriminālprocesu, darbība.

Šajā posmā juridiskā persona, pret kuru bijis vērsts noziedzīgs nodarījums, var iegūt cietušā statusa. Kā darba jau tika rakstīts, galvenais priekšnoteikums cietušā statusa iegūšanai ir kaitējums, kas radies noziedzīga nodarījuma rezultātā. Autoraprāt, šī norma nepārprotami norāda, ka, atzīstot personu par cietušo, ir jāizvērtē, vai tai ir radies kaitējums. Šajā darbā jau tika pieminēts Zviedrijas un Polijas regulējums, atbilstoši kuram personu var atzīt par cietušo arī gadījumā, kad reāls kaitējums tai nav nodarīts, bet noziedzīgs nodarījums bijis pret to vērsts. Krievijas juridiskajā literatūrā tiek pausts viedoklis, ka gadījumos, kad ar noziedzīgu nodarījumu kaitējums netika radīts, piemēram, noziedzīgs nodarījums tika pārtraukts sagatavošanas stadijā vai tā mēģinājums neizdevies citu iemeslu dēļ, personu tomēr būtu iespējams atzīt par cietušo, pieņemot, ka tai ir nodarīts morāls kaitējums.⁸² Tomēr darba autors uzskata, ka šādu secinājumu nebūtu korekti attiecināt arī uz juridiskajām personām, ņemot vērā, ka tām nav iespējams nodarīt morālu kaitējumu. Tāpēc jāsecina, ka gadījumā, kad ar noziedzīgu nodarījumu juridiskajai personai nav radīt reāls, faktiski konstatējams kaitējums tās mantiskajām vai nemantiskajām interesēm, juridisko personu nav iespējams atzīt par cietušo.

KPL neregulē kārtību, kādā jākonstatē kaitējums, pieņemot lēmumu par personas atzīšanu par cietušo. Darba autors ir pārliecinājies, ka praksē izmeklēšanas iestādes nosūta juridiskajām personām paziņojumu, kurā tiek uzdots jautājums, vai šī juridiskā persona piekrīt tikt atzītai par cietušo, kā arī tiek lūgts apstipriņošanas atbildes gadījumā izvirzīt pārstāvi, ar kuru izmeklēšanas iestāde sazināsies. No šādiem paziņojumiem parasti nevar izsecināt, vai izmeklēšanas iestādes rīcībā ir precīza informācija par kaitējuma veidu un apmēru. Turklāt bieži vien pēc attiecīgās juridiskās personas atzīšanas par cietušo izmeklēšanas iestādes prasa precizēt kaitējuma apmēru.

Secināms, ka KPL neizvirza prasību konstatēt konkrēto kaitējuma veidu, apmēru vai smagumu, no kā izriet, ka personai, piekrītot tikt atzītai par cietušo vai iesniedzot attiecīgo lēmumu, ir jānorāda, ka tai ir nodarīts kaitējums. Savukārt procesa virzītājam, izvērtējot cietušā

---

⁸² Смирнов А., Калиновский К. Уголовный процесс. Под общей редакцией профессора А.В.Смирнова. ЗАО «КноРус», 2008, 118 с. Pieejams: http://kalinovsky-k.narod.ru/p/upp/smirnov_kalinovsky_2008.pdf [aplūkots 30.03.2019.]

statusa noteikšanas pamatotību, ir jāņem vērā tikai pirmšķietamība, proti, jākonstatē, vai kaitējums ir acīmredzami radies.

Atbilstoši KPL 96. panta trešajai daļai persona, kura nevēlas būt par cietušo, iegūst liecinieka statusu. Šīs normas mērķis ir novērst situāciju, kad personai, kuras rīcībā ir būtiska informācija par noziedzīgu nodarījumu, nav procesuālā statusa un līdz ar to arī pienākuma piedalīties kriminālprocesā. Juridiskā persona pēc sava rakstura nevar iegūt liecinieka statusu, kas neliedz juridiskās personas darbiniekiem var dalībniekiem piedalīties procesā liecinieku statusā. Tādējādi secināms, ka gadījumā, kad juridiskā persona nepiekrīt tikt atzītai par cietušo, procesa virzītājam ir jānoskaidro, vai šai juridiskajai personai ir amatpersonas, darbinieki vai dalībnieki, kas varēs liecināt par noziedzīgu nodarījumu, kas tika pastrādāts pret šo juridisko personu.

Ņemot vērā, ka cietušā statusa iegūšana ir brīvprātīga, darba autors uzskata, ka kriminālprocesa gaitā ir pieļaujama atteikšanās no cietušā statusa. Kā norādīts juridiskajā literatūrā, šādi gadījumi ir diezgan reti sastopami, tomēr bieži vien procesa virzītāji norāda, ka atteikšanās no cietušā statusa nav pieļaujama.⁸³ Lai gan tas nav *expressis verbis* paredzēts KPL, uz iespēju atteikties no cietušā statusa norāda gan cietušā statusa iegūšanas brīvprātīgums, gan arī augstāk minētais noteikums par liecinieka statusa piešķiršanu personai, kas nevēlas būt par cietušo. Kā redzams, šī norma nesatur laika momentu, no kā var izdarīt secinājumu, ka atteikšanās no cietuša statusa ir pieļaujama jebkurā kriminālprocesa stadijā.

Praksē ir sastopamas situācijas, kad tiek pieņemts cietušā – juridiskās personas iesniegums par atteikšanos no kaitējuma kompensācijas, bet netiek pieņemts iesniegums par atteikšanos no cietušā statusa⁸⁴. Tas tiek pamatots ar vajadzību saglabāt personas procesuālo statusu, lai no tās varētu iegūt kriminālprocesam svarīgu informāciju. Šāda pieeja ir pamatota no prakses viedokļa, ņemot vērā, ka kriminālprocesa efektīvai norisei ir nepieciešams nodrošināt, lai persona varētu piedalīties procesā un sniegt informāciju. Tomēr jāatgādina KPL 97. panta septītajā daļā nostiprinātais princips, ka cietušais savas tiesības īsteno brīvprātīgi un paša izraudzītajā apjomā, turklāt tiesību neizmantošana nekavē procesa norisi. Šo principu būtu nepieciešams paplašināt, iekļaujot Kriminālprocesa likumā personas tiesības atteikties no cietušā statusa kriminālprocesa gaitā.

---

⁸³ Strada-Rozenberga K. Cietušais un tā kriminālprocesuālais statuss tiesībpiemērošanas praksē Latvijā. Grām.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2010-2015. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015, 329.-330.lpp.

⁸⁴ Sk.: “Man-Tess” neizdodas atteikties no cietušā statusa Lemberga krimināllietā. Pieejams: <http://old.puaro.lv/lv/puaro/man-tess-neizdodas-atteikties-no-cietusa-statusa-lemberga-kriminallieta> [aplūkots 05.04.2019.]; Man-Tess atceļ no cietušā statusa Lemberga tiesvedības lietā. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/criminal/man-tess-atceļ-no-cietusa-statusa-lemberga-tiesvedibas-lieta.d?id=42600038> [aplūkots 05.04.2019.];

Apskatot cietušā statusa iegūšanu kopumā, var secināt, ka tā ir saistāma ar personas stāvokli, resp., ar aizskartajām tiesībām, līdz ar to tiesības būt par cietušo kriminālprocesu nav nododamas tālāk.⁸⁵ Tomēr KPL 95. panta trešajā daļā ir paredzēts, ka ja noziedzīga nodarījuma rezultātā faktiski cietusī persona nomirst, cietušais kriminālprocesā var būt kāds no mirušā tuviniekiem. Tādējādi tiek pieļauta cietušā statusa piešķiršana personai, kas ir cieši saistīta ar to personu, kurai tika radīts kaitējums, bet kura beigusi pastāvēt kā tiesību subjekts.

KPL tomēr neregulē situāciju, kad noziedzīga nodarījuma rezultātā cietusī juridiskā persona beidz pastāvēt, un tās tiesības pārņem cita, konkrētajā kriminālprocesā neiesaistīta juridiskā persona. Praksē nav retums tādi gadījumi, kad viena juridiskā persona, kura ir cietušais kriminālprocesā, tiek reorganizēta un pievienota otrai juridiskajai personai, kas kļūst par pirmās tiesību un pienākumu pārņēmēju. Ņemot vērā, ka likums neparedz cietušā statusa automātisku pāreju, tiek pieņemts juridiskās personas – tiesību pārņēmēja lūgums to atzīt par cietušo. Šāds lūgums ir pamatots ar faktu, ka cietušais – juridiskā persona ir mantisko vērtību kopums, kura vērtība noziedzīga nodarījuma rezultātā samazinājusies, tāpēc juridiskajai personai – tiesību pārņēmējam ir tiesības uz šī mantiskā vērtību kopuma iepriekšējā stāvokļa atjaunošanu. Domājams, šāds risinājums būtu pareizs arī situācijā, kad juridiskā persona beidz pastāvēt, vēl nebūdamā atzīta par cietušo.

Administratīvā procesa likuma 33. panta pirmā daļa paredz, ka, ja kāds no administratīvā procesa dalībniekiem izstājas (fiziskās personas nāve vai juridiskās personas izbeigšanās) no procesa, to var aizstāt tiesību pārņēmējs. Darba autors uzskata, ka būtu loģiski šādu regulējumu paredzēt arī kriminālprocesā, lai nostiprinātu jau izveidojušos praksi. Līdz ar to tiek piedāvāts izteikt KPL 95. panta trešo daļu šādā veidā:

“(3) Ja persona mirusi, cietušais kriminālprocesā var būt kāds no mirušā tuviniekiem. Ja juridiskā persona, kurai nodarīts kaitējums, beidz pastāvēt, cietušais kriminālprocesā var būt šīs juridiskās personas tiesību pārņēmējs.”

Cietušā tiesības kriminālprocesā vispārīgi ir noteiktas KPL 97.¹ pantā. Papildu šīm tiesībām KPL 98. pants paredz virkni cietušā tiesību pirmstiesas procesā. Šī pētījuma ietvaros nav vērts sīki apskatīt katru no šīm tiesībām, tāpēc turpmāk ir analizētas būtiskākās cietušā – juridiskās personas tiesības pirmstiesas procesā.

Tomēr pirms pievērsties cietušā tiesībām, jānorāda, ka KPL neparedz cietušā tiesības sniegt liecības, pierādījumus un citu informāciju. Šajā kontekstā jāatgādina, ka Direktīvas 2012/29 preambulas 34. panta pirmais teikums noteic, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nevar

---

⁸⁵ Siliņš R. Cietušā statusa kriminālprocesā pilnveides aktualitātes. Administratīvā un Kriminālā Justīcija, 2018, Nr. 3/2018, 30.lpp.

nodrošināt, ja cietušie nevar pienācīgi paskaidrot nozieguma apstākļus un sniegt liecības. Savukārt atbilstoši Direktīvas 2012/29 10. panta pirmajai daļai ir jānodrošina, ka cietušajam ir tiesības tikt uzklautam, t.i., liecināt kriminālprocesā un sniegt pierādījumus.

Juridiskajā literatūrā jau ticis izteikts viedoklis, ka tiesības uz taisnīgu tiesu, kas plašākā nozīmē aptver visu kriminālprocesu, piemīt arī cietušajiem, lai gan KPL tas nav detalizēti noregulēts.⁸⁶ Turklāt KPL 103. panta pirmā daļa nosaka cietušā pienākumu piedalīties izmeklēšanas darbībās, tai skaitā arī pratināšanā. Ņemot to vērā, darba autors piedāvā priekšlikumu izmainīt redzējumu uz cietušā liecināšanu kriminālprocesā, tuvinot to Eiropas Savienības tiesību aktu prasībām. Tāpēc tiesības sniegt liecības būtu jāietver arī cietušā tiesību lokā, lai tādējādi nodrošinātu iespēju cietušajam saņemt atlīdzinājumu Satversmes 92. panta kontekstā. Jāpiebilst, ka šāds viedoklis tiek izteikts arī ārvalstu juridiskajā literatūrā.⁸⁷

Kā galvenās cietušā – juridiskās personas tiesības ir jāmin tiesības saņemt kompensāciju. Kompensācijas saņemšanu regulē KPL 26. nodaļa. KPL 350. panta pirmā daļa noteic: *“Kompensācija ir naudas izteiksmē noteikta samaksa, ko persona, kura ar noziedzīgu nodarījumu radījusi kaitējumu, samaksā cietušajam kā gandarījumu par morālo aizskārumu, fiziskajām ciešanām un mantisko zaudējumu.”* Tātad KPL kaitējuma kompensāciju definē tikai kā naudas summu, kas izmaksājama cietušajam par noziedzīga nodarījuma rezultātā radītajām sekām.

Šī norma jāskata kopsakarā ar KPL 352. pantu, kas noteic vērā ņemamus apstākļus, nosakot kaitējuma kompensācijas apmēru. Atbilstoši panta pirmajai daļai šie apstākļi ir: 1) radīto mantisko zaudējumu apmērs; 2) noziedzīga nodarījuma smagums un izdarīšanas raksturs; 3) nodarītās fiziskās ciešanas, paliekoši sakropļojumi un darbspēju zudums; 4) morālā aizskārums dziļums un publiskums; 5) psihiskas traumas. Panta otrā daļa papildus noteic, ka, ja kaitējums radīts juridiskajai personai, kompensācijas apmēru ietekmē arī komercdarbībai radītās grūtības. Kā iepriekš bija norādīts, šo uzskaitījumu ir nepieciešams papildināt arī ar kaitējumu citiem juridiskās personas nemantiskiem labumiem.

Praksē jau ir nostiprinājies, ka cietušajam ir tiesības atteikties no kaitējuma kompensācijas; šis noteikums atrada atspoguļojumu KPL 351. panta piektās daļas otrajā teikumā. Atteikšanās no kompensācijas automātiski nenozīmē, ka cietušais atsakās no sava statusa vai savām tiesībām. Tomēr ir jāņem vērā, ka atbilstoši KPL 97. panta otrajai daļai visas savas tiesības cietušais īsteno tikai tajā kriminālprocesa daļā, kas attiecas uz noziedzīgu

---

⁸⁶ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. *Kriminālprocesa veidi, uzbūves raksturojums un pamatprincipi*. 2010, 59.-60. lpp.

⁸⁷ Damaschin M. The victim in the Romanian criminal trial. p. 62. Pieejams: <http://cks.univnt.ro/articles/12.html> [aplūkots 29.04.2019.]

nodarījumu, ar kuru viņam nodarīts kaitējums. Tāpēc var secināt, ka atteikšanās no kompensācijas rezultātā cietušā iespējas kriminālprocesā ievērojami samazinās.

Autoraprāt, ir tomēr iespējamās situācijas, kad juridiskās persona atteikšanās no kaitējuma nav pieļaujama. Šī darba 1.2. nodaļā jau tikuši apskatīti gadījumi, kad juridisko personu pārstāvjiem ir pienākums realizēt cietušā tiesības. Domājams, šādos gadījumos pārstāvjiem ir pienākums arī uzturēt kaitējuma kompensācijas prasību, no kā procesa laikā nav pieļaujams atteikties.

KPL 351. panta pirmā daļa paredz, ka cietušajam ir tiesības iesniegt pieteikumu par radītā kaitējuma kompensāciju, kurā jāpamato par mantisko zaudējumu pieprasītās kompensācijas apmērs, bet kompensācijas apmērs par morālo aizskārumu un fiziskajām ciešanām ir tikai jānorāda. No šī regulējuma var izdarīt secinājumu, ka mantiska apmēra noteikšana un pamatošana ir uzlikta uz cietušā pleciem, tomēr tā nebūt nav. Atbilstoši KPL 29. panta pirmās daļas 3. punktam viens no procesa virzītāja pienākumiem ir veikt visus likumā paredzētos pasākumus kaitējuma atlīdzināšanas nodrošināšanai. Kā jau iepriekš bijis atzīmēts, kaitējuma apmēra noteikšana var izrādīties būtiska, kad noziedzīgs nodarījums kvalificējams pēc tādām pazīmēm kā “būtisks kaitējums”, “neliels apmērs” vai “ievērojams apmērs”. Šādā gadījumā procesa virzītājam ir precīzi jānoskaidro, kādā apmērā ar noziedzīgu nodarījumu ir radīts kaitējums personai.

Tātad secināms, ka procesa virzītājam ir pienākums veikt visas nepieciešamās darbības, lai cietušajam nodarītā kaitējuma apmērs tiktu noskaidrots, kā arī atlīdzināts. To ir iespējams darīt, izmantojot KPL noteiktās izmeklēšanas darbības un iegūstot likumā paredzētos pierādīšanas līdzekļus, tai skaitā arī kompetento personu atzinumus. Savukārt cietuša procesuālais pienākums ir sniegt visu nepieciešamo informāciju, kas palīdzētu procesa virzītājam. Jāpiebilst, ka, ja cietušais – juridiskā persona piesaka kompensāciju par kaitējumu, kura apmērs ir lielāks nekā pierāda lietā esošā informācija, tad šis apmērs ir jāpamato pašam cietušajam.

Nākamās cietušā tiesības, kas secīgi ir jāaplūko, ir tiesības uzaicināt advokātu juridiskās palīdzības saņemšanai. KPL 97. panta piektajā daļā ir pateikts, ka cietušā – juridiskās personas tiesības īsteno tās pārstāvis. Vārds “pārstāvis” ir lietots vienskaitlī, kas norāda, ka cietušajam – juridiskajai personai var būt tikai viens pārstāvis kriminālprocesā. Tomēr, kā praksē pārlicinājies darba autors, ir sastopamas situācijas, kad vienu cietušo – juridisko personu pārstāv vairāki pārstāvji, turklāt nav izslēgta arī tāda iespēja, ka viens pārstāvis pārpilnvaro citu personu pārstāvēt cietušo kriminālprocesā. Domājams, šāda pieeja ir atbalstāma, ciktāl juridiskās personas tiesības tiek realizētas. Tāpat jāatzīmē, ka KPL 108. panta pirmajā daļā ir pateikts, ka cietušais vai viņa pārstāvis savu tiesību pilnīgai realizācijai var uzaicināt advokātu

juridiskās palīdzības sniegšanai. Panta otrā daļa noteic, ka šādu tiesību nav advokātam, kas procesā piedalās cietušā pārstāvja statusā. Tātad situācijā, kad cietušo – juridisko personu pārstāv zvērināts advokāts, tam nav tiesību pieaicināt vēl vienu advokātu. Domājams, šī pieeja ir atbalstāma no procesuālās ekonomijas viedokļa.

Darba autors ir pārliecinājies, ka praksē cietušā – juridiskās personas pārstāvis pieaicina arī advokātu pārstāvamā interešu nodrošināšanai. KPL 108. panta trešajā daļā ir pateikts, ka advokātam – juridiskās palīdzības sniedzējam ir tiesības piedalīties visās procesuālajās darbībās, kuras notiek ar cietušā līdzdalību, un pēc cietušā lūguma pilnīgi vai daļēji izmantot viņa tiesības. Likums nesaka, vai advokātam ir tiesības izmantot cietušā tiesības pēc cietušā – juridiskās personas pārstāvja lūguma, un, autoraprāt, advokātam – juridiskās palīdzības sniedzējam katra sava rīcība būtu jāsaskaņo ar pārstāvamās juridiskās personas orgānu. Praksē tomēr var rasties arī sarežģītas situācijas, kad juridiskās personas pārstāvja un advokāta – juridiskās palīdzības sniedzēja rīcība nesaskan, līdz ar to cietušā tiesību realizācija tiek kavēta. Jāsecina, ka būtu nepieciešams likumā nostiprināt, ka advokāts – juridiskās palīdzības sniedzējs nevar veikt tādas darbības, kas nav saskaņotas arī ar cietušā – juridiskās personas pārstāvi.

Viena no svarīgākajām cietušā tiesībām ir tiesības izlīgt ar personu, kura radījusi cietušajam kaitējumu. Kriminālprocesā izlīgums ir instruments, kas samierina cietušo un personu, kurai ir tiesības uz aizstāvību. Izlīgums vērsts uz noziedzīga nodarījuma seku likvidāciju, piedāvājot sadarbību cietušajam un likumpārkāpējam, tāpēc to mēdz uzskatīt par atjaunojošā taisnīguma pamatelementu.⁸⁸ KPL 381. pants noteic, ka izlīgumu veicina Valsts probācijas dienests.

Literatūrā ir atzīts, ka cietušā tiesības noslēgt izlīgumu ar personu, kura radījusi kaitējumu, ir viena no izšķirošākajām cietušā lomām kriminālprocesā. Izlīguma sekas var izpausties trīs veidos.⁸⁹

Pirmkārt, atbilstoši KPL 377. panta 9. punktam kriminālprocess ir nepieļaujams, bet uzsākts kriminālprocess izbeidzams, ja noticis cietušā un aizdomās turētā vai apsūdzētā izlīgums tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt uz cietušās personas pieteikuma pamata. Iztulkojot šo normu, var secināt, ka kriminālprocesa nepieļaušanas vai izbeigšanas priekšnoteikumi ir šādi: 1) kriminālprocess tika uzsākts uz juridiskās personas pieteikuma pamata, proti, par tādu noziedzīgu nodarījumu, kas minēts KPL 7. panta otrajā daļā; 2) juridiskā persona ir atzīta par cietušo; 3) cietušais un likumpārkāpējs ir samierinājušies un noziedzīgu nodarījumu izdarījusī persona ir pilnībā atlīdzinājusi radīto kaitējumu.

---

⁸⁸ Sīkāk sk: Judins A. Izlīgums Latvijas krimināltiesībās. Providus, 2005. Pieejams: http://providus.lv/article_files/1999/original/izligums.pdf?1342697406 [aplūkots 30.03.2019.]

⁸⁹ Strada-Rozenberga K. *Cietušais un tā tiesības kriminālprocesā*. 2010, 362.-366. lpp.

Otrkārt, saskaņā ar KPL 379. panta pirmās daļas 2. punktu kriminālprocess izbeidzams, atbrīvojot personu no kriminālatbildības, ja persona, kas izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, ir izlīgusi ar cietušo vai viņa pārstāvi Krimināllikumā noteiktajos gadījumos. KL 58. panta otrā daļa noteic, ka personu, kas izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, izņemot noziedzīgus nodarījumus, kuru rezultātā iestājusies cilvēka nāve, var atbrīvot no kriminālatbildības, ja ir izlīgums ar cietušo vai viņa pārstāvi un persona pilnīgi novērsusi ar noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu vai atlīdzinājusi nodarīto zaudējumu.

Treškārt, ja nav iestājušies KPL 377. panta 9. punktā un 379. panta pirmās daļas 2. punktā minētie priekšnoteikumi, izlīgums pats par sevi rada sekas kriminālprocesā, tomēr tas ņemams vērā, nosakot personai sodu.

KPL nesatur detalizētu regulējumu par cietušā – juridiskās personas tiesībām noslēgt izlīgumu. Taču tas atrodams Ministru kabineta 2018. gada 19. jūnija noteikumos Nr. 347 “Izlīguma procesa noteikumi”⁹⁰. Atbilstoši šo noteikumu 4. punktam, ja viena no izlīguma procesā iesaistītajām pusēm ir juridiskā persona, par iesaistīto pusi uzskata personu, kura pilnvarota pārstāvēt šo juridisko personu. Autoraprāt, cietušā – juridiskās personas gadījumā šeit ir domāts juridiskās personas pārstāvis kriminālprocesā, proti, persona, kurai ar procesa virzītāja lēmumu tika piešķirts cietušā pārstāvja statuss. Savukārt, ja juridiskajai personai nav bijis piešķirts cietušā statuss, tad par pilnvarotu personu jāuzskata vai nu persona, kura saskaņā ar likumu var dibināšanas dokumentiem ir tiesīga izteikt juridiskās personas gribu, vai persona, kuru juridiskā persona ar līgumu ir pilnvarojusi pārstāvēt savas intereses kriminālprocesā, piemēram, advokātu.

Saprotams, lai juridiskā persona varētu izteikt savu piekrišanu izlīgumam, tai jābūt noformētai atbilstoša dokumenta veidā. Minēto noteikumu 20. punkts nosaka šāda iesnieguma prasības. Šis iesniegums ir jāiesniedz procesa virzītājam, kura lietvedībā atrodas konkrētais kriminālprocess. Minētie noteikumi paredz arī virkni citu cietušā – juridiskās personas pārstāvja tiesību, piemēram, tiesības saņemt ceļa izdevumu kompensāciju par ierašanos uz izlīguma sēdi (48. punkts), kā arī degvielas izdevumu kompensāciju (51. punkts). Secināms, ka šobrīd pastāvošais regulējums paredz cietušā – juridiskās personas tiesības noslēgt izlīgumu, kas neatšķiras no cietušā – fiziskās personas tiesībām.

---

⁹⁰ Izlīguma procesa noteikumi: MK noteikumi. Pieņemti 19.06.2018. [22.03.2019. red.]

3.2. Cietušā – juridiskās personas piedalīšanās iztiesāšanā

Iztiesāšana ir centrālā kriminālprocesa stadija, jo tieši šajā stadijā tiek pārbaudīta pirmstiesas procesa laikā izdarīto secinājumu un pieņemto lēmumu pamatotība attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu un personu, kura to izdarījusi. Tieši šajā stadijā izpaužas KPL 15. pantā nostiprinātas tiesības uz lietas izskatīšanu objektīvā un neatkarīgā tiesā, kas primāri ir vērstas uz personas, kura veikusi noziedzīgu darbību, tiesisko aizsardzību.

KPL 469. panta pirmā daļa noteic, kā krimināllietu iztiesā, piedaloties cietušajam vai viņa pārstāvim. Lai gan kriminālprocess ir veidots tā, kā cietušā tiesībām un pienākumiem pamatā jārealizējas pirmstiesas procesa stadijā, tas nenozīmē, ka cietušā loma iztiesāšanas stadijā nav būtiska. Iepriekšējā apakšnodaļā jau tika pieminēts, ka saskaņā ar Direktīvas 2012/29 preambulas 34. panta pirmo teikumu tiesības uz taisnīgu tiesu nevar nodrošināt, ja cietušie nevar piedalīties procesā, proti, paskaidrot nozieguma apstākļus un sniegt liecības kompetentajām iestādēm. Ar kompetentajām iestādēm, autoraprāt, ir jāsaprot arī tiesa, kurai atbilstoši KPL 449. pantam visi pierādījumi ir jāuztver un jāpārbauda tieši. Tādējādi jāsecina, ka cietušā piedalīšanās iztiesāšanā ir viens no tiesību uz taisnīgu tiesu pamatelementiem.

Iztiesāšana stadija sākas, tiklīdz pirmās instances tiesa, kurai krimināllietā ir piekritīga, saņem lietu no prokurora, ar ko sākas lietas sagatavošanas iztiesāšanai posms. Šajā posmā saskaņā ar KPL 96. panta ceturto daļu persona joprojām var tikt atzīta par cietušo, bet cietušais vēl var realizēt visas savas tiesības, kas paredzētas KPL 97.¹ pantā, kā, piemēram, tiesības pieteikt kaitējuma kompensāciju. Tāpat lietas sagatavošanas iztiesāšanai posmā cietušais iegūst papildu tiesību, kas noteiktas KPL 99. pantā. Kā būtiskākās no šīm tiesībām ir jāmin tiesības: 1) pašam piedalīties krimināllietas izskatīšanā, 2) izteikt savu viedokli par katru apspriežamo jautājumu, 3) piedalīties katra tiesā pārbaudāma pierādījuma tiešā un mutvārdos veiktā pārbaudē, 4) iesniegt pieteikumus un 5) uzstāties tiesas debatēs.

Saprotams, ka visas šīs tiesības ir realizējamas ar juridiskās personas pārstāvja starpniecību. Lai gan KPL nosaka cietušā tiesības piedalīties iztiesāšanā, atbilstoši KPL 469. panta otrajai daļai tiesa var atlikt tiesas sēdi, ja cietušais, kura piedalīšanos tiesa atzinusi par obligātu, nav ieradies uz tiesas sēdi. Juridiskās personas gadījumā šī norma ir jāpiemēro attiecībā uz tās pārstāvi, kuram ir pienākums realizēt pārstāvamā tiesības un pienākumus. Jāsecina, ka cietušā piedalīšanos iztiesāšanā tomēr ir jāuztver ne vien kā tiesības, bet arī kā pienākumu.

Runājot par cietušā lomu iztiesāšanā, visupirms ir jāpiemin iepriekšējā apakšnodaļā apskatītās cietušā tiesības noslēgt izlīgumu ar personu, kura ar noziedzīgu nodarījumu ir radījusi kaitējumu. Šādas tiesības cietušajam piemīt atbilstoši KPL 536. panta pirmajai daļai visā

kriminālprocesā līdz pat brīdim, kad tiesa aiziet taisīt spriedumu. No minētā panta otrās un ceturtais daļas izriet, ka cietušais un apsūdzētais var noslēgt izlīgumu gan rakstiski, gan mutvārdos. Turklāt, ja izlīgumu iesniedz rakstveidā, tajā ir jābūt norādītam, ka tas noslēgts labprātīgi un cietušais saprot izlīguma sekas, bet ja iesniedz mutiski, cietušajam un apsūdzētajam tas jāparaksta. Tiesnesim savukārt ir jāpārlicinās, ka izlīgums noslēgts labprātīgi un cietušais saprot tā sekas atbilstoši KPL 536.panta piektajai daļai.

Autoraprāt, būtisks likuma trūkums saskatāms tajā apstākļi, ka tas neregulē cietušā – juridiskās personas tiesības noslēgt izlīgumu iztiesāšanas laikā, lai gan pēc loģikas KPL 48. nodaļas normas varētu attiecināt arī uz juridisko personu. Saprotams, ka juridiskā persona fiziski nevar būt klāt izlīguma noslēgšanas procesā, tāpēc tās vietā izlīgums ir jāparaksta pārstāvim. KPL 536. panta trešā daļa noteic, ka, ja izlīgumu iesniedz bez cietušā – fiziskās personas klātbūtnes, tad izlīgumam ir jābūt notariāli vai Valsts probācijas dienesta starpnieka apliecinātam. Domājams, ja izlīgumu paraksta cietušā – juridiskās personas pārstāvis, tad arī šajā gadījumā būtu nepieciešams pārlicināties par juridiskās persona gribas īstumu, t.i., izlīgums ir jāapstiprina arī juridiskās personas orgānam. Darba autors praksē ir pārlicinājies, ka vairumā gadījumu pilnvara, kas izdota cietušā – juridiskās personas pārstāvim, satur pārstāvja tiesības noslēgt izlīgumu, ciktāl tas atbilst pārstāvama gribai un interesēm. Secināms, ka tiesai, saņemot cietušā – juridiskās personas un apsūdzētā izlīgumu, ir jāpārlicinās, vai šī juridiskā persona ir izteikusi gribu un apstiprinājusi pārstāvja rīcību. Jāpiebilst, ka, pēc autora domām, visos gadījumos, kad cietušais kriminālprocesā ir juridiskā persona, izlīgums ir jānoslēdz rakstveidā.

KPL 538. pants noteic, ka izlīguma gadījumā tiesa, nepārbaudot lietas materiālus, var pieņemt lēmumu par apsūdzētā atbrīvošanu no kriminālatbildības un kriminālprocesa izbeigšanu. Jāizdara secinājums, ka no cietušā aktīvas piedalīšanās iztiesāšanā ir atkarīga ne vien apsūdzētā iespējas realizēt tiesības uz taisnīgu tiesu, bet arī visa kriminālprocesa iznākums.

Nepieciešams atgādināt, ka saskaņā ar KPL 97. panta otro daļu cietušais savas tiesības īsteno tikai tajā kriminālprocesa daļā, kura tieši attiecas uz noziedzīgu nodarījumu, ar kuru viņam nodarīts kaitējums. Savukārt KPL 454. pants noteic tiesas sēdes priekšsēdētāja pienākumu nodrošināt, lai personai, kura īsteno aizstāvību, prokuroram un cietušajam būtu vienādas iespējas piedalīties lietas apstākļu izmeklēšanā. KPL 455. pants nosaka virkni tiesību, kas vienlīdz piemīt apsūdzētajam, cietušajam, aizskartajam mantas īpašniekam un prokuroram.

Atzīmējams tomēr, ka attiecībā uz piedalīšanos tiesas debatēs cietušā loma ir ierobežota. Saskaņā ar KPL 506. panta otro daļu cietušais tiesas debatēs var izteikties par kaitējuma atlīdzību un apsūdzētajam piemērojamo sodu. Kā darba jau bija pateikts, KPL ļauj personai

atteikties no kaitējuma kompensācijas, kas nozīmē, ka cietušajam atliek vien iespēja tiesas debatēs izteikties par apsūdzētajam piemērojamo sodu.

Šajā pētījumā vairākkārt jau tika pieminēta Direktīvā 2012/29/ES izvirzītā nepieciešamība nodrošināt cietušā lielāku ietekmi uz kriminālprocesa norisi tiesību uz taisnīgu tiesu kontekstā. Ņemot to vērā, darba autors uzskata, ka nav korekti aprobežot cietušā piedalīšanos tiesu debatēs ar iespēju izteikties tikai par kaitējuma kompensāciju un piemērojamo sodu. Saprotams, ka praksē cietušais ir visvairāk ieinteresēts dabūt kompensāciju par noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto kaitējumu, kā arī panākt soda piemērošanu apsūdzētajam. Taču, autoraprāt, būtu loģiski ļaut cietušajam izteikties arī par citiem jautājumiem, kas tiek apskatīti kriminālprocesa gaitā.

Ir jāpiezīmē, ka šāda prakse tiek pieņemta gan ārvalstīs, gan starptautiskā līmenī. Piemēram, procesā Starptautiskajā krimināltiesā cietušajam tiek atļauts piedalīties debatēs par lietā pārbaudāmiem pierādījumiem, kas tādējādi nodrošina arī sabiedrības intereses par procesa norisi.⁹¹ Domājams, šāda prakse palīdz palielināt cietušā lomu kriminālprocesā. Līdz ar to tiek piedāvāts KPL 506. panta otro daļu izteikt šādi:

“(2) Cietušais tiesas debatēs var izteikties par kaitējuma atlīdzību, apsūdzētajam piemērojamo sodu, kā arī par citiem izlemjamiem jautājumiem.”

Atbilstoši KPL 550. pantam cietušais vai tā pārstāvis var pārsūdzēt pirmās instances tiesas pieņemto lēmumu 10 dienu laikā pēc dienas, kad kļūvis pieejams pilns tiesas spriedums. Tas nozīmē, ka, ja pirmās instances tiesa pieņēma saīsināto spriedumu, tad cietušā – juridiskās personas pārstāvim saskaņā ar KPL 530. panta trešo daļu ir jālūdz tiesai sagatavot pilnu spriedumu.

KPL nenosaka, vai pārstāvim ir jāsaņem attiecīgais pilnvarojums, lai varētu iesniegt apelācijas sūdzību. Šeit ir jāatzīmē, ka KPL 556. panta ceturtā daļa paredz, ka pārstāvis var atsaukt apelācijas sūdzību, ja vien ir saņemta cietušā rakstveida piekrišana. Autoraprāt, ir nepieciešams nostiprināt likumā, ka pārstāvis var iesniegt apelācijas sūdzību tikai tādā gadījumā, ja tam ir pilnvarojums no pārstāvamā, jo pretējā gadījumā pārstāvja rīcība varētu būt pretrunā ar cietušās juridiskās personas interesēm.

KPL 551. panta ceturtā daļa nosaka robežas, kādās cietušais var iesniegt apelācijas sūdzību, proti, cietušais vai tā pārstāvis nevar lūgt vairāk par to, ko viņi lūguši iztiesāšanā pirmās instances tiesā. Analizējot šo normu attiecībā uz cietušo – juridisko personu, var izdarīt secinājumu, ka apelācijas tiesvedības stadijā cietušais – juridiskā persona jau nevar prasīt

---

⁹¹ Kiss A., Olasolo H. The role of victims in criminal proceedings before the International Criminal Court. Pieejams: <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2010-1-page-125.htm> [aplūkots 09.05.2019.]

palielināt kaitējuma kompensācijas apmēru, kā arī iesniegt pierādījumus, kas šo apmēru precizē.

Tāpat cietušajam atbilstoši KPL 571. panta pirmajai daļai ir tiesības iesniegt kasācijas sūdzību par apelācijas tiesas pieņemto nolēmumu. Ņemot vērā, ka kasācijas tiesvedības mērķis ir pārbaudīt apelācijas instances tiesas nolēmuma juridisko pamatojumu, šajā stadijā nav iespējama lietas apstākļu izvērtēšana pēc būtības. Līdz ar to cietušajam kasācijas tiesvedības stadijā ir vien tiesības norādīt uz apelācijas instances tiesas nolēmuma neatbilstību Krimināllikuma normām vai kriminālprocesa noteikumu būtiskiem pārkāpumiem.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā darba autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. KPL liedz cietušā tiesības realizēt tādiem subjektiem, kas nav juridiskās personas, bet kuriem faktiski ir iespējams nodarīt kaitējumu, piemēram, pilnsabiedrībai vai ārvalsts komersanta filiālei. Līdz ar to ir nepieciešams noteikt, ka cietušā statusu var iegūt persona neatkarīgi no tās tiesiskā stāvokļa, ja tai ar noziedzīgu nodarījumu ir radīts kaitējums.
2. KPL neļauj individuāli izvērtēt ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma būtību, kas var negatīvi ietekmēt cietušā – juridiskās personas intereses kriminālprocesā. Līdz ar to ir nepieciešams izteikt KPL 95. panta pirmo daļu šādā redakcijā:

“95. pants. Personas, kuras var būt par cietušo.

(1) Cietušais kriminālprocesa var būt persona, kurai ar noziedzīgu nodarījumu ir radīts mantisks vai nemantisks kaitējums”.

Savukārt KPL 352. panta otro daļu ir nepieciešams papildināts šādi:

“(2) Ja kaitējums radīts juridiskajai personai, kompensācijas apmēru ietekmē arī komercdarbībai radītās grūtības, darījumu reputācijas aizskārums, kā arī citas nelabvēlīgas nemantiskas sekas.”

3. KPL nostāda juridisko personu atšķirīgā stāvoklī salīdzinājumā ar fizisko personu, nosakot, ka cietušās juridiskās personas pārstāvis savu procesuālo statusu iegūst nevis ar pārstāvamā gribas izteikumu, bet ar procesa virzītāja lēmumu. Līdz ar to ir nepieciešams KPL pielāgot citiem procesuālajiem likumiem, izsakot KPL 105. panta otro daļu šādi:

“(2) Procesā virzītājs pārbauda pārstāvja pilnvarojumu un sastāda par to protokolu. Ja procesā virzītājs konstatē šķēršļus, kas liedz personai pārstāvēt cietušo, viņš pieņem lēmumu par liegumu personai piedalīties kriminālprocesā.”

4. Lai gan personai ir jāizteic griba tikt atzītai par cietušo, var būt situācijas, kad juridisko personu likumiskajiem pārstāvjiem (piem., maksātnespējas administratoriem vai mantojuma masas aizgādņiem) ir pienākums lūgt piešķirt juridiskajai personai cietušā statusu. Ņemot vērā, ka šis pienākums šādiem pārstāvjiem ir uzlikts ar viņu statusu, par tā nepildīšanu var iestāties civiltiesiskā vai disciplinārā atbildība.
5. Praksē ir nostiprinājies, ka kriminālprocesā ir pieļaujama cietušā statusa piešķiršana juridiskajai personai, kas ir citas likvidētas vai reorganizētas juridiskās personas tiesību pārņēmējs. Tomēr to ir nepieciešams nostiprināt, izsakot KPL 95. panta trešo daļu šādā redakcijā:

“(3) Ja persona mirusi, cietušais kriminālprocesā var būt kāds no mirušā tuviniekiem. Ja juridiskā persona, kurai nodarīts kaitējums, beidz pastāvēt, cietušais kriminālprocesā var būt šīs juridiskās personas tiesību pārņēmējs.”

6. No cietušā statusa brīvprātīgas iegūšanas principa izriet iespēja personai atteikties no cietušā statusa jebkurā procesa stadijā. Tas tomēr nav pieļaujams situācijās, kad cietušais ir valsts vai publisko tiesību juridiskā persona, kā arī gadījumos, kad no juridiskās personas likumiskā pārstāvja statusa (piem., kapitālsabiedrības valdes loceklis) izriet tā pienākums realizēt cietušā tiesības kriminālprocesā.
7. Kriminālprocesā nav nepieciešams par cietušo atzīt valsti vai pašvaldību, ņemot vērā, ka valsts un pašvaldību interešu nodrošināšana ir uzticēta prokuroram. Savukārt no apsūdzības principa izriet, ka citām publisko tiesību juridiskajām personām ir pienākums realizēt cietušā tiesības kriminālprocesā, jo tādējādi tiek nodrošinātas valsts un visas sabiedrības intereses.
8. Valsts iestāde drīkst pārstāvēt valsti kā cietušo un vienlaicīgi sniegt atzinumu par tai radīto kaitējumu. Šādā situācijā interešu konflikts neveidojas, jo valsts iestādei nevar būt personiska ieinteresētība lietas iznākumā. Iestādes atzinums ir pieļaujams pierādījums, uz kuru attiecas vispārīgie noteikumi par pierādījumu izvērtēšanu, līdz ar to persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, netiek nostādīta sliktākā stāvoklī salīdzinājumā ar valsti.
9. Cietušajam ir ne vien tiesības, bet arī pienākums norādīt noziedzīga nodarījuma radītā kaitējuma apmēru, ja tas ir svarīgs noziedzīga nodarījuma kvalifikācijai. Tāpēc cietušā – juridiskās personas atzinumu par kaitējumu drīkst izmantot kā pierādījumu, uz ko attiecas vispārīgie noteikumi par pierādījumu ticamību. Šī pierādījuma izmantošana nedrīkst ietekmēt personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, tiesības uz taisnīgu tiesu.
10. Cietušā atteikšanās no kaitējuma kompensācijas nedrīkst ierobežot tā iespējas ietekmēt kriminālprocesa norisi, bet galvenokārt – iespēju uzstāties tiesas debatēs. Lai nepieļautu situāciju, kad atteikšanās no kompensācijas dēļ cietušajam – juridiskajai personai tiek liegts piedalīties tiesas debatēs, ir nepieciešams papildināt KPL 506. panta otro daļu šādi:
“(2) Cietušais tiesas debatēs var izteikties par kaitējuma atlīdzību un apsūdzētajam piemērojamo sodu, kā arī par citiem izlemjamiem jautājumiem.”
11. KPL neparedz cietušā tiesības sniegt pierādījumus, liecības un citu informāciju. No Direktīvas 2012/29/ES izriet, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nevar nodrošināt, ja cietušie nevar tikt uzklauti par noziedzīga nodarījuma apstākļiem. Līdz ar to ir jāpaplašina cietušā tiesību loks kriminālprocesā, nosakot, ka cietušais var pats sniegt pierādījumu un liecības.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B. daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs Dr.iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013.
2. Autoru kolektīvs. Juridisko personu publiski tiesiskā atbildība. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018.
3. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
4. Bitāns A. Tiesību attīstība nemantiskā kaitējuma jomā. Jurista Vārds, 2013, Nr. 49.
5. Judins A. Izlīgums Latvijas krimināltiesībās. Providus, 2005. Pieejams: http://providus.lv/article_files/1999/original/izligums.pdf?1342697406 [aplūkots 30.03.2019.]
6. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
7. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400. p.). Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskajā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 1998.
8. “Man-Tess” atteicies no cietušā statusa Lemberga tiesvedības lietā. Pieejams: <https://www.delfi.lv/news/national/criminal/man-tess-atteicies-no-cietusa-statusa-lemberga-tiesvedibas-lieta.d?id=42600038> [aplūkots 05.04.2019.]
9. “Man-Tess” neizdodas atteikties no cietušā statusa Lemberga krimināllietā. Pieejams: <http://old.puaro.lv/lv/puaro/man-tess-neizdodas-atteikties-no-cietusa-statusa-lemberga-kriminallieta> [aplūkots 06.04.2019.]
10. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010.
11. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2010-2015. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015.
12. Novicāne E. Valdes locekļa atbildība par kapitālsabiedrības novešanu līdz maksātnespējai. Jurista Vārds, 2018, Nr. 11.
13. Parfjonovs A. Valsts meža dienests kā atzinuma sniedzējs un cietušā pārstāvis kriminālprocesā. Jurista Vārds, 2018, Nr. 48.
14. Pundurs A. Kriminālprocesa uzsākšana un resoriskā pārbaude. Jurista Vārds, 2011, Nr.28.

15. Rīgas brīvostas valde atsakās ostu atzīt par cietušo Loginova krimināllietā. Pieejams: <https://www.tvnet.lv/4793887/rigas-brivostas-valde-atsakas-ostu-atzit-par-cietuso-loginova-kriminalieta> [aplūkots 30.03.2019.]
16. Rusanovs E. Latvijas kriminālprocesa doktrīnas avotu meklējumos. Jurista Vārds, Nr. 01, 2015.
17. Siliņš R. Cietušā statusa kriminālprocesā pilnveides aktualitātes. Administratīvā un Kriminālā Justīcija, 2018, Nr. 3/2018, 30.lpp.
18. Vērtēs, vai Rīgas brīvostai piemērojams cietušā statuss Loginova kriminālprocesā. Pieejams: <https://www.tvnet.lv/5103717/vertes-vai-rigas-brivostai-piemerojams-cietusa-statuss-loginova-kriminalprocesa> [aplūkots 30.03.2019.]
19. Criminal law. Aggrieved party in the criminal procedure. Pieejams: <http://karne.pl/en/aggrieved-party.html> [aplūkots 08.05.2019.]
20. Damaschin M. The victim in the Romanian criminal trial. P. 62. Pieejams: <http://cks.univnt.ro/articles/12.html> [aplūkots 29.04.2019.]
21. Doyle C. Crime Victims' Rights Act: A Summary and Legal Analysis of 18 U.S.C. §3771. 2015. Pieejams: <https://fas.org/sgp/crs/misc/RL33679.pdf> [aplūkots 22.02.2019.]
22. Kiss A., Olasolo H. The role of victims in criminal proceedings before the International Criminal Court. Pieejams: <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2010-1-page-125.htm> [aplūkots 09.05.2019.]
23. Смирнов А., Калиновский К. Уголовный процесс. Под общей редакцией профессора А.В.Смирнова. ЗАО «КноРус», 2008, 118 с. Pieejams: http://kalinovsky-k.narod.ru/p/upp/smironov_kalinovsky_2008.pdf [aplūkots 30.03.2019.]

Normatīvie akti

24. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI. Pieņemta 25.10.2012.
25. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922.;
26. Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937.;
27. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LV likums. Pieņemts 07.12.1984.
28. Notariāta likums: LV likums. Pieņemts 01.06.1993.
29. Par Valsts ieņēmumu dienestu: LV likums. Pieņemts 28.10.1993.
30. Likums par budžetu un finanšu vadību: LV likums. Pieņemts 24.03.1994.
31. Par pašvaldībām: LV likums. Pieņemts 19.05.1994.

32. Likums par ostām: LV likums. Pieņemts 22.06.1994.
33. Par pašvaldību budžetiem: LV likums. Pieņemts 29.03.1995.
34. Kredītiestāžu likums: LV likums. Pieņemts 05.10.1995.
35. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998.;
36. Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 14.10.1998.
37. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanās kārtību: LV likums. Pieņemts 15.10.1998.
38. Valsts meža dienesta likums: LV likums. Pieņemts 25.11.1999.
39. Komerclikums: LV likums. Pieņemts 13.04.2000.;
40. Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2001.
41. Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: LV likums. Pieņemts: 25.04.2002.
42. Valsts pārvaldes iekārtas likums: LV likums. Pieņemts 06.06.2002.;
43. Biedrību un nodibinājumu likums: LV likums. Pieņemts 30.10.2003.;
44. Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005.;
45. Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums: LV likums. Pieņemts 02.06.2005.
46. Maksātspējas likums: LV likums. Pieņemts 26.07.2010.
47. Administratīvās atbildības likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2018.
48. Valsts meža dienesta nolikums: MK noteikumi. Pieņemti 20.07.2013.
49. Izlīguma procesa noteikumi: MK noteikumi. Pieņemti 19.06.2018.
50. Valsts akciju sabiedrības “Ceļu satiksmes drošības direkcija” statūti. Pieejams: <https://www.csdd.lv/par-mums/statuti> [aplūkots 15.12.2018.]
51. Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 16.09.2014. lēmums Nr. 12 “Par zvērinātu advokātu biroju statusu”. Pieejams: <http://www.advokatura.lv/lv/dokumenti-par-advokaturas-jautajumiem/lapa/2> [aplūkots 19.04.2019.]
52. Pārgaujas novada pašvaldības juriskonsulta amata apraksts. Pieejams: http://www.pargaujasnovads.lv/userfiles/file/Jaunumi/vakance_juriskonsults.pdf. [aplūkots 15.03.2019.]
53. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации [Krievijas Federācijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <http://upkod.ru/> [aplūkots 12.01.2019.]
54. Code of Criminal Procedure [Igaunijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide> [aplūkots 12.01.2019.]

55. The Swedish Code of Judicial Procedure [Zviedrijas Tiesvedības kodekss]. Pieejams: https://www.government.se/49e41c/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf [aplūkots 12.01.2019.]
56. Strafprozeßordnung [Vācijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/> [aplūkots 08.03.2019.]
57. Code of Criminal Procedure [Polijas Kriminālprocesa kodekss]. Pieejams: <https://www.legislationline.org/searchn2/runSearch/1/key/Criminal/country/10/rows/10/type/0,0,0,0> [aplūkots 12.01.2019.]

Tiesu prakse

58. Satversmes tiesas 06.06.2012. spriedums lietā Nr. 2011-21-01. Latvijas Vēstnesis, 2012, Nr. 89.
59. Augstākās tiesas 20.06.2006. spriedums lietā Nr. SKA-364. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2006> [aplūkots 10.02.2019.]
60. Augstākās tiesas 18.01.2007. spriedums lietā Nr. SKK-35/2007. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2007> [aplūkots 21.04.2019.]
61. Augstākās tiesas 27.08.2007. spriedums lietā Nr. SKK-377/2007. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2007> [aplūkots 10.02.2019.]
62. Augstākās tiesas 21.02.2013. spriedums lietā Nr. SKA-82/2013. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/123725.pdf> [aplūkots 19.04.2019.]
63. Augstākās tiesas 27.05.2014. spriedums lietā Nr. SKC-102/2014. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2014> [aplūkots 08.03.2019.]
64. Augstākās tiesas 17.05.2018. spriedums lietā Nr. SKC-1065/2018. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2018> [aplūkots 15.03.2019.]
65. Administratīvās apgabaltiesas 2013. gada 24. aprīļa spriedums lietā Nr. 142036710. Pieejams: https://www.tiesas.lv/Media/Default/Admin.tiesu%20spriedumi/Admin.apg.tiesas%20spriedumi/Apr%C4%ABlis/24.04.2013/AL_2404_apg_AA43-0582-13_17.pdf [aplūkots 10.03.2019.]

66. Latgales apgabaltiesas 18.01.2018. spriedums lietā KA03-0004-18. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 10.02.2019.]
67. Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama 06.11.2017 spriedums lietā Nr. K33-0934-17/22. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 10.01.2019.]
68. Kurzemes rajona tiesas 20.02.2018. spriedums lietā Nr. K69-0073-18/26. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 15.02.2019.]
69. Daugavpils tiesas 01.02.2019. spriedums lietā Nr. 11320032918. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 15.02.2019.]

Bakalaura darbs “Juridiskā persona kā cietušais kriminālprocesā” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Dāvids Gurevičs

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: profesore Dr. iur. Kristīne Strada-Rozenberga _____ (.05.2019.)

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 20.05.2019.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.____.2019. prot. Nr. ____.

Komisijas sekretāre: _____